

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Stagnation och Krympning

– *Behöver vi ändra vårt sätt att planera?*

Karin Pettersson

Institution för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Självständigt arbete • 15 hp • Grundnivå, G2E
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp 2014

Stagnation och Krympning

Stagnation and Shrinking

Karin Pettersson

Handledare:	Tiina Sarap, S L U Alnarp, Institution för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Examinator:	Anders Larsson, S L U Alnarp, Institution för landskapsarkitektur, planering och förvaltning
Omfattning:	15 Hp
Nivå och fördjupning:	Grundnivå G2E
Kurstitel:	Kandidatexamensarbete i landskapsarkitektur
Kurskod:	EX0649
Program/Utbildning:	Landskapsarkitektprogrammet
Utgivningsort:	Alnarp
Utgivningsår:	2014
Omslagsbild:	Karin Pettersson, Göteborgsudden, Värmland
Elektronisk publikation:	http://stud.epsilon.slu.se
Nyckelord:	Samhällsplanering, Stadplanering, Landskapsplanering, Landsbygdsutveckling, Krympande kommuner, Krympande städer, Regionbildning, Befolkningsminskning

Förord

Grunden till det här arbetet började när jag startade mina studier på landskapsarkitektprogrammet. Som de flesta yrkena inom samhällsplanering är de riktade till någon form av nyetablering, expansion och förbättring. I samband med att vi studenter har samarbetat i projekt med kommuner som inte visar upp tillväxt och krav på expansion i praktiken, utan mer som en vision och ett önsketänkande, har jag börjat fundera om vår inställning, till både tillväxt och vårt sätt att planera, är relevant.

Mina funderingar rotar sig i att jag kommer från ett län (Värmland) som har stått inför stora befolkningsminskningar under lång tid. Min verklighetsbild stämmer inte överrens med den föreställningen som målas upp inom utbildningen och i allmänhet.

Jag vill tacka min handledare Tiina Sarap för den stöttning hon har gett mig under arbetets gång, och till Fredrik Magnusson, som ställde upp med en intervju som blev ett inspirerande samtal.

Alnarp 27 maj 2014

Sammanfattning

Samhällsplaneringen idag anknyts ofta till någon form av expansion och förbättring. Genom dessa anknytningar skapas en föreställning om att Sveriges befolkningsmängd växer oupphörligt, och städer behöver ständigt utvidgas för att skapa plats för fler. Men stämmer föreställningen överrens med den verkliga situationen?

I verkligheten är det många kommuner i Sverige som minskar i invånarantal. Ändå förespråkas en regionpolitik som prioriterar tillväxt. Syftet med uppsatsen är att visa på det behov i samhällsplaneringen för att hantera dagens och framtidens utmaningar med minskade befolkningsunderlag. Målet är att besvara frågan om vi behöver ändra vårt sätt att planera för stad och landsbygd. Detta görs genom en bred kvalitativ litteraturstudie av forskning inom ämnet, organisations- och myndighetsskrifter och examensarbeten.

Frågeställningen berör inte endast ett ämnesområde utan tangerar fler. Ur ett samhällsplaneringsperspektiv resulterar litteraturstudien i ett brett resonemang om att vi behöver ändra vårt sätt att planera, för att hela Sverige ska utvecklas och anses hållbart. Som situationen ser ut idag kan inte planeringsverktyg hantera frågor som rör stagnation och krympning. Om utvecklingen fortsätter med dagens syn på samhällsplaneringen kommer bilden av Sverige att förändras och leda till att befolkningen i högre grad centraliseras i kluster runt storstäderna, Stockholm, Göteborg och Malmö. Litteraturstudien visar på att strategier som uppnår en positiv följd av stagnation och krympning saknar en helhetslösning. Som bedömningen pekar på är den mest förespråkade strategin regionsbildning, för att vända stagnation till tillväxt. Dock visar litteraturstudien att tillämpning av regionsbildning kommer leda till att orter som har dåliga kommunikationsmöjligheter dör ut och natur- och kulturmiljöer försvinner.

Nyckelord: Samhällsplanering, Stadsplanering, Landskapsplanering, Landsbygdsutveckling, Krympande kommuner, Krympande städer, Regionbildning, Befolkningsminskning.

Abstract

Today, urban planning is associated with expansion and improvements for the community. This creates an impression that Sweden's population is growing and cities need to continually expand in order to create room for more people. But does the impression relate to the real situation?

In reality, many municipalities in Sweden decrease in population. Yet there is a regional policy that prioritizes growth. The purpose of this thesis is to demonstrate the need for change in urban planning to also address today's and tomorrow's challenges with decreased population base. The goal is to answer the question whether we need to change our way of planning for urban and rural areas. This is done through an extensive literature study of research on the subject, organization and government publications and theses.

The question concerns and touches many subjects. The result shows with wide-range conclusions that changes are necessary in our approach to planning to create a sustainable future development of Sweden. As things stand today, no planning tools address issues of stagnation and shrinkage. If the trend continues with the current view of urban planning, the image of Sweden will change and will cause increasingly centralized population in clusters around the large cities Stockholm, Gothenburg and Malmö. In the literature there are no strategies that achieve an overall positive solution of stagnation and shrinkage. To reverse the stagnation into growth, the assessment indicates the most recommended strategy is region formation. However, region formation will lead to stagnation of places that have poor communication facilities and this will in turn lead to loss of natural and cultural environments disappear.

Keywords: Planning, Urban planning, Landscape planning, Rural development, Shrinking municipalities, Shrinking cities, Regional governance, Population decline.

Innehållsförteckning

Sammanfattning

Abstract

1.Inledning	5
Bakgrund.....	5
Syfte och Mål	5
Metod	6
Material.....	7
Avgränsningar	8
2.Stagnation och krympning	9
Hur uppstod fenomenet?	9
Fenomenets bakgrund i Sverige	10
Definitioner	11
3.Situationen idag	13
Situationen i världen	13
Situationen i Sverige.....	14
4.Varför i Sverige	16
Politik, planering och människor.....	16
Attityd.....	19
5.Att möta stagnation och krympning.....	21
Vad säger forskarna?	21
Strategier	22
6.Regionbildning som strategi	29
Sveriges förvaltningsmodell.....	29
Utredning av regionbildning	29
Vision 2025	32

7. Positiva följder av krympning.....	33
Lyckade exempel	33
Framtidsutsikter	35
8. Diskussion.....	37
Metoddiskussion	40
9. Slutsatser	42
10. Referenser	43
Bilaga	

1 Inledning

Bakgrund

Under tre år som landskapsarkitektstudent har tankar och frågor väckts om dagens syn på samhällsplanering. Då många begrepp inom samhällsplaneringen anknyts till någon form av expansion, målas det upp en bild där befolkningen stadigt ökar och städer ständigt behöver utvidgas för att få plats för fler. Men stämmer bilden överrens med den verkliga situationen?

I verkligheten är det emellertid många kommuner i Sverige som minskar i invånarantal. Det är i själva verket de tre storstadsområdena, Stockholm, Göteborg och Malmö som står för den största delen av Sveriges befolkningsökning. Ett minskat befolkningsunderlag medför en försämrad möjlighet till upprätthållen välfärd för kommunens invånare och en början av en negativ cirkel som är svår att ta sig ur. Hur bemöter då en tillväxtanknyten planering minskade befolkningsunderlag i kommuner och en framtid där Sveriges befolkning centraliseras alltmer till storstadsområdena. Vilken utveckling är vi på väg att möta genom dagens syn på samhällsplaneringen?

Syfte och Mål

Syftet är att visa på det behov som finns av en utveckling av stads- och landsbygdsplaneringen. För att dagens, men också framtidens utmaningar, med bland annat krympande kommuner, demografiska förändringar och konkurrens från omvärlden, ska kunna hanteras.

Detta görs genom att redogöra för hur hanteringen sköts av de kommuner som idag har minskande befolkningsunderlag. Det undersöks även om det finns positiva effekter med att städer och kommuner krymper i invånarantal. Målet är att besvara frågan om vi behöver ändra vårt sätt att planera för stad och landsbygd.

Frågeställningar

- Behöver vi ändra vårt sätt att planera?
- Kommer hela Sverige kunna leva?
- Hur bestäms det vilka orter som får leva kvar och inte?
- Finns det positiva följder av att en kommun eller stad krymper?

Metod

Metoden för att närma mig svaret på min huvudfråga, om vi behöver ändra vårt sätt att planera, har i huvudsakligen bestått av beskrivande kvalitativa litteraturstudier. Mitt val av metod grundar sig på syftet att visa på ett behov av utveckling inom stads- och landsbygdsplaneringen.

Genom att göra en kvalitativ analys av litteratur kan enligt Patel och Davison (2003, sid. 106.) leda till en förståelse av ett fenomen och dess uppvisade variationer i relation till dess sammanhang. För att kunna visa på ett behov som rör ett stort ämnesområde krävs en bred uppfattning om dagens stads- och landsbygdplanering och framtida scenarion. Därför anses det lättare att uppnå denna bredd av både fakta och uppfattningar genom en kvalitativ litteraturstudie än genom en mer begränsad fallstudie och innehållsanalys. De kvalitativa litteraturstudierna har jag valt att dela upp i två steg:

- I det första steget använder jag mig av explorativa litteraturstudier för att öka förståelsen för ämnesområdet och för att få en inblick i hur kunskapsläget ser ut i ämnet "Shirinking Cities" och stagnerande städer. Litteratursökningen har skett både på bibliotek, i digitala databaser och på internet, samt genom intervju med Fredrik Magnusson, arkitekt, byggnadsingenjör och ägare av Testbedstudio.

Exempel på databaser som används är: Google scholar, Primo. Internetsökningarna utgjordes med sökmotorn Google (www.google.se) och har gjorts för att finna initiativ och inspiration. Shrinking Cities och krympande kommuner är ett urval av använda sökord.

- Steg två utgjordes av en urvalsprocess av det framtagna materialet för att kunna göra ytterligare deskriptiva litteraturstudier. Urvalsprocessen har bidragit till ett materialval som jag tar avstamp ifrån och som har format de deskriptiva litteraturstudierna. Den slutligt utvalda litteraturen ligger till grund för litteraturstudien i helhet.

Material

Det material som framtagits av den kvalitativa litteraturstudien är forskning som rör det internationella fenomenet "Shrinking Cities" (krympande städer), befolkningsstatistik, organisations- och myndighetsskrifter, radioprogram och film samt tidigare examensarbeten. Uppsatsens fokus ligger huvudsakligen på situationen i Sverige. För att få en tillräcklig bas för att kunna besvara frågeställningarna anser jag det är nödvändigt att även få en inblick i den internationella situationen.

Arbetet har inspirerats av och tar avstamp från tre examensarbeten;

- Anna Modigh, *Planer och strategier i stagnerande orter*. Modigh knyter ihop demografiska och ekonomiska faktorer och lyfter tillbakabyggnad som planeringsstrategi.
- Gustav Karnell, *Hur fyller vi tomrummet?* Karnell undersöker vanligt förekommande orsaker till stagnation och krympning samt vilka negativa konsekvenser det medför. Han belyser olika strategier som kommunerna använder sig av för att vända situationen med stagnation och krympning.
- Karolina Ehrén, *Krympande kommuner*. Ehrén undersöker om och hur kommunerna hanterar stagnation genom deras översiktsplaner.

Planmonopol,
kommunernas ansvar för
planeringen av
markanvändningen som de
fick i 1947 års
byggnadslagstiftning.
Kommunerna får bestämma
var, när och hur byggandet
ska ske.

Källa: Nationalencyklopedin

Avgränsningar

Att städer och kommuner krymper i invånarantal är ett världsomfattande fenomen som ofta går under namnet "Shrinking Cities". Jag har valt att påvisa fenomenets existens i flera delar av världen för att få ett globalt perspektiv på dagens situation. Huvudfokus ligger dock på den svenska situationen och undersöker strategier och metoder för tillämpning i det svenska samhället. Att det är kommuner i Sverige och inte städer som berörs i uppsatsen är för att kommunerna innehar planmonopol och kan studeras utifrån ett tydligare planeringsperspektiv.

Som Philipp Oswalt, professor i arkitekturens teori och design vid Universitet Kassel, redogjort för i *Shrinking cities Volym 1. International Research*, rör sig diskussionen om fenomenet "Shrinking Cities" bort från traditionell samhällsplanering och mot en dialog om värderingar och politiska frågor, vilket kräver ett annat sätt för samhällsplaneringen att närma sig frågorna (Oswalt, 2005, sid. 15-16.). Jag har fastslagit att jag inte strikt ska hålla mig till vad som anses vara stads- samt landsbygdsplanering idag. Eftersom jag vill se vad som sägs ska bli stads- och landsbygdsplanering i framtiden.

Mina avgränsningar av litteratur har skett efter myndigheter och organisationer samt forskning. Jag har därmed uteslutit kommunala hemsidor med mera, eftersom dessa används till marknadsföring och således kan vara missvisande.

2 Stagnation och krympning

Följande kapitel kommer förklara den avstanning i utvecklingen som begreppet stagnation innebär, när detta igenkändes som fenomen och hur det definieras både i Sverige och internationellt.

Hur uppstod fenomenet?

Krympning av städer är inte ett nytt fenomen, utveckling och nedgång av städer och stadskärnorna har setts som en naturlig process. Likt en livscykel, där urbana förändringar orsakar stagnation (Martinez-Fernandez et al., 2012, sid. 215.). Oswald menar på att det är ett ökat internationellt "slutet på eran" fenomen (Oswald, 2005, sid. 12).

"Städer och byar har genom historien anlagts av en mängd olika orsaker. De har exempelvis fungerat som handelsplatser, strategiska försvarspunkter, transportnoder och maktcentrum. En del städer har bildats enbart för ett produktionssyfte, men när produktionen sedan upphör försvinner också stadens funktion och därmed dess huvudsakliga anledning att existera." (Karnell, 2010, sid. 13.)

Historien har visat att varje stad kan börja krympa genom minskning i befolkningsantal, till och med tidigare ledande ekonomiska nav som Liverpool, Glasgow och Detroit. Städer som ingen trodde skulle förlora sin betydelse (Großmann et al., 2013, sid. 224.). I USA började stadskrympningen under efterkrigstiden, på grund av samhällsomvandlingar efter industrialismen. Trots att fenomenet förekommit under en längre tid har begreppet nyligen dykt upp i den amerikanska stadsplaneringen och får ofta samma betydelse som "stadsmässig nedgång" (Pallagst, 2008, sid. 7-8.).

I Europa däremot har krympning av städer skett sedan medeltiden. Historiska händelser så som krig och jordbrukskriser har lämnat sina spår i stadsstrukturen. Inte minst ledde industrialisering till att större tätorter bildades men också till att städer och regioner på andra håll krympte (Pallagst, 2008, sid. 7.).

Det skulle dröja fram till år 1988 innan fenomenet med krympande städer fick en benämning, vilket gavs av Haussermann och Siebel i Tyskland. De införde begreppet "schrumpfende Städte" (krympande städer) som skulle

Industrialisering, innebär att moderna fabrikssystemets utveckling ökade industrins andel av produktion och sysselsättning samt ett omvandlande utav teknik, organisation och sociala förhållanden.

Källa: Nationalencyklopedin

beskriva den befolkningsminskning och ekonomiska kris som tyska städer stod inför, som ett resultat av avindustrialiseringen (Martinez-Fernandez et al., 2012, sid. 215.).

Fenomenets bakgrund i Sverige

I Sverige började fenomenet med krympande städer och kommuner parallellt med kommunernas utökade ansvar samt välfärdens utveckling.

Kommuner bildas

År 1862 stiftades en kommunalförordning vilket delade upp Sverige i kommuner och gav dem ett modernt lagverk att följa (Ansvarskommittén, 2006, sid. 7-8.). En anledning till kommunbildningen var att säkerställa en välfärd för befolkningen och sprida den i hela landet (Karnell, 2010, sid. 13.). Reformen medförde även skapandet av landsting som skulle agera styrenhet på regionalnivå (Ansvarskommittén, 2006, sid. 7-8.). Enligt regeringsformen har landstingen, regionerna och kommunerna rätt att fatta självständiga beslut samt att ta ut skatt av invånarna för att kunna sköta sin verksamhet. På så sätt finansieras kommunerna genom statsbidrag, avgifter och skatteintäkter från de egna invånarna (Modigh, 2009, sid. 7.).

I början hade kommunerna ansvaret för begränsade uppgifter, det var främst folkskola och fattigvård som dominerade verksamheten. Således behövde inte kommunen ha så stora resurser (Ansvarskommittén, 2006, sid. 7-8.).

Urbaniseringen medförde att befolkningen i många redan små kommuner minskade ytterligare. Kombinationen av kommunernas utökade ansvarstagande och urbaniseringen ledde till att befolkningsunderlaget blev för litet och kommunerna ansågs som ekonomiskt resurssvaga. Situationen hjälptes inte av att staten ställde högre krav på beslutsunderlag, vilket krävde att kommunerna behövde fler anställda tjänstemän och därmed ökade kommunernas utgifter (Ansvarskommittén, 2006, sid. 8.).

Industri och flyttningsmönster

Under perioden 1940-1970 flyttade folk från landsbygden till tätorter. Drivkraften var till stor del näringslivets strukturuomvandling, som innebar att jord- och skogsbruket blev allt mer rationaliserat och sysselsättningen inom industrin ökade. På så sätt har folkflyttningar skett från

Välfärd, samlande benämning på människors levnadsförhållanden.

Källa: Nationalencyklopedin

Urbanisering, betyder dels befolkningsökning i urban miljö så som städer, dels som vanor och levnadsätt som är typiska för staden, t.ex. anonymitet, till andra delar av samhället.

Källa: Nationalencyklopedin

landsbygder till tätorter där jobb erbjöds i industrierna (Ansvarskommittén, 2006, sid. 19.).

Den snabba industrialiseringen från 1800-talets sena del övergick från sitt maximum på 1950- och 60-talet till en fas av avindustrialisering. Antalet sysselsatta inom industrin har succesivt sjunkit sedan 1965 (Lind, 2010[online].).

I samband med en påbörjad avindustrialisering stagnerade den svenska ekonomin som följd av den så kallade oljekrisen, under tidiga 1970-talet. Oljekrisen drabbade hela den industriella världen i form av försämrade statsfinanser. Som Ansvarskommittén redovisar skedde det en avmattning av nettoflyttströmmarna i och med oljekrisen, men de ökade igen runt 1990-talet, då flyttströmmarna gick mot storstadslänen, Stockholm, Göteborg och Malmö. Med undantag från storstadslänen var det endast två län som ökade i befolkningsmängd under sena 1990-talet (Ansvarskommittén, 2006, sid. 19-20).

Sammantaget menar Fredrik Magnusson, arkitekt och byggnadsingenjör på Testbedstudio, att fenomenet med krympande städer och kommuner har blivit mer utpräglat sedan 1970-talet. Trots det var det först i början av 2000-talet som det kom på tapeten i Sverige (Magnusson, 2014-04-24).

Definitioner

Karina Pallagst, Professor i internationella planeringssystem vid Kaiserlautern University Of technology, har undersökt olika forskares definitioner av en krympande stad och kommit fram till att det inte finns någon klar definition, utan snarare en rad olika tolkningar av fenomenet (Pallagst, 2008, sid. 7.). Genom definitionens mångsidiga tolkningsmöjligheter borde det visa på att fenomenet tar olika form beroende på stadens, landets och världsdelens förutsättningar. Tolkningarna som Pallagst kallar dem har ändå en gemensam nämnare, vilket är att det rör sig om någon slags befolkningsminskning (ibid.).

Karolina Ehrén har i sitt examensarbete *Krympande Kommuner*, i fysisk planering, tagit fram en egen definition för en krympande kommun. Eftersom den definition som The Shrinking Cities International Research Network (SCiRN) tagit fram år 2004 säger att en krympande stad ska ha minst 10 000 invånare (Hollander et. al, 2009, sid. 6.) blir det svårt att applicera definitionen på svenska kommuner. Då flera har ett

befolkningstal som är under 10 000 (Ehrén, 2012, sid. 11). Reformen från 1962 fastlade att varje kommun skulle ha 8500 invånare för att kunna upprätthålla en fungerande vård och den obligatoriska grundskolan. Eftersom det ansågs att det behövdes en folkmängd på 7500 -8500 för att kunna ha grundskola och 6000 invånare för att vården skulle fungera (Ansvarskommittén, 2006, sid. 10.). Med utgångspunkt i de definitioner som finns för krympande städer har Ehrén (2012, sid. 11) fastställt att en stagnerande kommun är en kommun som har haft en halv procent befolkningsminskning, minst två år i rad.

Det är främst kommuner i Sveriges mer glesbefolkade delar som drabbas hårt av befolkningsminskning. Urbaniseringen bidrar till att fenomenet befäster sig i landets mindre tätorter och lands- och glesbygder (Havnevik, 2002, sid. 14.).

Gränsen mellan vad som är landsbygd och tätort kan ibland vara svår att dra och Glesbygdsverket (numera tillväxtverket) menar att det inte finns någon antagen definition i Sverige angående vad som är vad. 1996 togs en definition fram av Glesbygdsverket som baseras på hur lätt service och arbete nås.

"Glesbygder är områden med mer än 45 minuters bilresa till närmaste tätort med fler än 3 000 invånare, samt öar utan fast landförbindelse.

Tätortsnära landsbygder är områden som finns inom 5 till 45 minuters bilresa från tätorter med fler än 3 000 invånare.

Tätorter är orter som har fler än 3 000 invånare. Till tätorter räknas även området inom 5 minuters bilresa från tätorten."
(Glesbygdsverket, 2007b, sid. 3.)

Figur 1: Tolkning av Glesbygdens definitioner. (Illustration av Karin Pettersson, 2014-05-26.)

3

Situationen idag

När fenomenet nu är definierat både för Sverige och internationellt behövs en redogörelse för hur situationen ser ut idag. Kapitlet tar upp hur fenomenet ter sig och hur det skiljer sig mellan nationerna.

Situationen i världen

Pallagst (2008, sid. 8.) anser att sättet som krympning sker på till stor del beror på vilket land staden eller kommunen tillhör. Hon anser att det inte finns något generellt mönster för hur krympning ter sig. Många krympande städer är gamla industristäder som förlorat befolkning när staden övergick från tillverkningsindustri till servicesamhälle (Hollander et al., 2009, sid. 6.).

USA:

Detroit är ett lysande exempel på en industristad som levttack vare bilindustrin och som prövats hårt och förlorat sin storhet, genom konkurrensen från andra delar av världen. Dagens krympning i USA sker huvudsakligen i innerstäder i samband med att förorten utvecklas. Detta mönster som kallas "urholkning" eller "donut effekt" återfinns i hela USA (Pallagst, 2008, sid. 8.).

Europa:

Andra anledningar till stagnation och krympning är att befolkningen flyttar in till de större städerna från byarna. Många länder står inför förändringar i demografin så som sjunkande födelsetal och en åldrande befolkning, medan invandringen kanske inte alltid väger upp det (Großmann et al., 2013, sid. 224.).

De länder som krympt under de senaste åren i Europa är bland annat de postsocialistiska länderna (länderna i forna sovjetunionen), Finland, Sverige, Italien och Spanien. Anledningarna till varför länder i Europa krymper är komplicerade. I de postsocialistiska länderna är det migration till stora städer och andra länder som står för krympningen. Den orsakas av en ekonomisk omvandling som förändrat bosättningsmönstret. En annan anledning till befolkningsminskningen är den demografiska förändringen, med färre födda och fler äldre som många västeuropeiska

Migration, vandring, flyttning, samlingsbegrepp för människors flyttning över olika avstånd.

Källa: Nationalencyklopedin

länder står inför (Pallagst, 2008, sid. 7-8.).

Sammanfattning:

Oswalt hävdar att det går att hitta fyra grundläggande skäl till befolkningsminskning i städer runt om i världen. Det menar han genom den jämförande studien som har gjorts av städer i olika delar av världen. De anledningar som har spårats är avindustrialiseringen, utflyttning till förorter, postsocialistisk transformation, och ökat åldrande samt låga födelsetal. (Oswalt, 2005, sid. 14.)

Situationen i Sverige

Sverige har en ökning av den totala folkmängden men existensen av stagnation och krympning av kommuner och städer bekräftas av flera, bland annat genom Karolina Ehréns och Anna Modighs examensarbeten, i fysisk planering. De påvisar att i Sverige utspelar sig fenomenet i form av befolkningsminskningar i landets gles- och landsbygder (Ehrén, 2012, sid. 3.). Situationen i Sverige kan kanske ses som den omvända situationen i USA. Där urholkas stadskärnor medan här i Sverige är det till största del landsbygden som urholkas. Internationellt sett pratas det om krympande städer medan ur svenskt perspektiv handlar det om kommuner, som krymper i invånarantal.

"Internationellt sett är det städer, inte kommuner, som behandlas i litteraturen. Problematiken gällande krympande städer och kommuner är dock densamma, d.v.s. en minskning i invånarantal." (Ehrén, 2012, sid. 12.)

Urbaniseringen har lett till kommunsammanslagningar och befolkningsminskning i landets lands- och glesbygder. Sammanslagningarna i sin tur har lett till att landsbygden successiv stagnerat då den offentliga verksamheten och den ekonomiska tillväxten har samlats till centralorter (Karnell, 2010, sid. 13.).

Enligt Ansvarskommittén minskade befolkningen i 200 kommuner utav Sveriges 290, under perioden 1996 till 2006 (Ansvarskommittén 2006, sid. 2.). Av Sveriges totala tillväxt är det storstadslänen som står för den största delen, menar Glesbygdverket.

"Även om Sverige som helhet ökar befolkningsmässigt och enligt prognoser fram till 2020 med bortåt 400 000 invånare så är det främst de tre storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö som kommer att stå för cirka 80 procent av tillväxten." (Glesbygdsverket, 2007a, sid. 8.)

Statistik från Statistiska Centralbyrån (se bilaga A, *Statistik från SCB*) visar att det fortfarande finns många kommuner med färre än 10 000 invånare. År 2013 var det 77 stycken i jämförelse med de 75 som fanns år 2006. Det har även blivit fler kommuner som har färre än 5000 invånare, 15 kommuner i jämförelse med 13 år 2006. Det är alltså fortfarande många kommuner som ligger under reformen från 1962:s fastläggande att det krävs 6000 invånare för att kunna upprätthålla en fungerande vård samt en fungerande grundskola.

Figur 2:
2,5 kommuner av 10 kan idag inte upprätta en god välfärd, tolkat utifrån reformen från 1962 fastslagande. (Illustration av Karin Pettersson, 2014-05-26.)

4 Varför i Sverige

Kapitlet behandlar det som ligger till grund för att fenomenet ser ut som det gör i Sverige. Varför det är just lands- och glesbygderna som tappar invånare och vad det är som gör att vi flyttar.

Politik, planering och människor

Regionalpolitik, politik som syftar till att trygga likvärdiga förutsättningar för samhällsutvecklingen i olika delar av ett land. I Sverige syftar regionalpolitiken till att människor var de än bor ska tillförsäkras arbete, service och god miljö. Inom EU utgör regionalpolitiken, framför allt ekonomiskt stöd till prioriterade regioner och näringar, en central del och påverkar genom överföringar från EU till staterna även den nationella regionalpolitiken.

Källa: Nationalencyklopedin

Skillnaden på stad och land

Ole Reiter, arkitekt och adj. professor i stadsutveckling, beskriver att staden omfattas av kommunala utvecklingsmål medan landsbygden anses utgöra en del av jord- och skogsbrukspolitiken och glesbygderna överlämnas till regionalpolitiken. Han menar att politikområdena som rör lands- och glesbygden aldrig har haft som syfte att stärka landsbygdssamhället.

"Landsbygdens förmodade särdrag har inneburit en politik som tar sin utgångspunkt i den ekonomiska utvecklingen inom jordbruket som förutsättning för människors välfärd på landsbygden." (Reiter, 2004, sid. 62.)

Det som anses vara ur samhällsintresse på landsbygden är knutet till produktionen av föda och fiber och därav behandlas inte landsbygden inom ramen för den traditionella samhällsplaneringen i kommunerna. Den kommunala planeringen fokuseras på tätortsutveckling och exploatering av nya arbets- och bostadsområden. Utgångspunkten enligt Plan- och bygglagen är kravet på planering för förändringar av markens användning och vid behov av gemensamma anläggningar. I plan karaktäriseras landsbygden i regel som 'område för oförändrad användning' eller för 'pågående markanvändning'. Det, menar Reiter, innebär att möjligheten att påverka utvecklingen inom det egna territoriet utifrån andra utgångspunkter och behov än för de som tillgodoser produktionsintressena, är mycket begränsade. Följden av riksintressena för föda och fibrer är en överstatlig politik där landskap och landsbygd präglas av ekonomiska överväganden, snarare än sociala, kulturella och miljömässiga sådana (Reiter, 2004, sid. 60-61.).

Reiter ställer sig tveksam till om dagens samhällsplanering kommer kunna omfatta och tillämpas för landsbygdens utveckling. Han menar att det saknas en helhetsorienterad utvecklingsplanering, som är målinriktad och verkar inom ett socioekonomiskt system istället för den traditionella problemorienterade planeringen inom ett juridiskt-tekniskt system. Enligt Reiter har detta lett till att landsbygden har utvecklats inom tre inriktningar. Inriktningar där ett alltmer storskaligt produktionslandskap med sina monokulturer är en av dem. Avbefolkning och minskning av verksamheter på landsbygden är en annan samt ett landskap som övergått till fritids- och upplevelseproduktion. Reiter menar att det som kan ses som gemensamt för dessa inriktningar är att de utvecklas utan demokratiskt förankrade överväganden om de är önskvärda eller inte (Reiter, 2004, sid. 55-56.). Modigh (2009, sid.57.) menar att framtidens planering måste ha en tydlig strategi för hur landsbygdsutvecklingen ska ske, för att våra lands- och glesbygder ska fortsätta att leva. Hon lyfter fram att det finns cirka 4500 lokala utvecklingsgrupper som hon anser i större utsträckning ska ingå som samarbetspartners vid planering.

"Planeringen måste framöver ha en tydlig strategi för landsbygden om vi inte i fortsättningen vill kalla landsbygden för ödebygd." (Modigh, 2009, sid.57.)

Landsbygden som boendemiljö

Enligt Modigh (2009, sid. 54.) har det genomförts flera undersökningar som tyder på att frågan om var folk vill bo avgörs alltmer efter valet av livsstil. Ehrén skriver att den huvudsakliga frågan kanske inte handlar om möjligheten att livnära sig på landsbygden, eftersom nya försörjningsmöjligheter tas fram, vilket gör att huvudfrågan kanske handlar mer om hur stort intresset är att bosätta sig på landsbygden. Genom IT-utbyggnad blir det lättare att vara bosatt på landet och ha yrken som är oberoende av att arbetstagaren fysiskt befinner sig på arbetsplatsen. Hon nämner också att det kanske handlar om att bygga strandnära lägen istället för att satsa på att hyra ut de lediga lägenheterna som kvarstår i kommunen (Ehrén, 2012, sid. 50.). Anna Hedmans examensarbete, *Varför just där?* visar att människor bosätter sig där kvaliteter och kriterier stämmer överrens med vad som efterfrågas. Kvalitéer som betyder mer än vattenutsikt i valet av bostadsort är enligt Hedman (2012, sid. 66.) landskapsvyer, sjukvård, kommunikationer, rykte, lugn och ro, huspriser samt barnvänlighet.

För att kommunen ska kunna anpassa boendet efter dess specifika kvalitéer kan kommunen införa ett så kallat bostadsförsörjningsprogram. Det innebär att bostadsbestånd anpassas till befolkningsstruktur och efterfrågan (Modigh, 2009, sid. 56.). På så sätt kan kommunen avgöra vilka kvalitéer som är viktiga för dess invånare.

Vilken roll spelar planeraren?

Planeraren inom den kommunala verksamheten agerar expert som tar fram underlagsförslag, till de beslutstagande politikerna. Planeraren med sin kunskap ska hjälpa politikerna att ta bra beslut som skapar förutsättningarna i kommunen och samhället så att dess invånare kan leva och verka på lika villkor (Modigh, 2009, sid. 58.).

Ehrén (2012, sid. 54.) har granskat kommunernas användande av översiktsplanerna. Hon poängterar att användningen har gått från att visa på hur mark-och vattenanvändningen i en kommun ska vara, till att bli en marknadsföringsplan. Reiter karaktäriserar den hittillsvarande planeringen som en bostadsplanering, eftersom kommunernas planering under årtionden har riktat fokus på behovet av nya bostäder. Allt för att underlätta urbaniseringen med omflyttning från landsbygden till växande industriorter (Reiter, 2004, sid. 61.). Som dagens situation ser ut behöver landsbygden en inflyttning jämfört med den utflyttning som under lång tid pågått. Enligt Ehrén kan den fysiska planeringen genom framtagande av nya översiktsplaner och landsbygdsutveckling i strandnära lägen bidra till att lösa kommunens stagnationsproblematik. Hon poängterar även att allt inte kan lösas med fysisk planering utan politiken och ekonomin hos kommunen spelar en avgörande roll (Ehrén, 2012, sid. 54.). Modigh (2009, sid. 54,58.) menar på att i slutändan är det upp till de styrande politikerna som är demokratiskt valda att verkställa handlingarna för ett förbättrat samhälle.

Attityd

Befolkningsminskningen och utdöende orter är komplicerade frågor som berör en till ytan stor del av Sverige, men en förhållandevis liten del av befolkningen. Modigh menar att det antagligen är därför utvecklingen inom det här ämnesområdet inte kommit längre och att det inte är fler som driver dessa politiska frågor (Modigh, 2009, sid. 54.).

"Det är en kamp mot urbaniseringen, en kamp som många insett är svår att vinna. I storstäderna har man dessutom fullt upp att hävda sig i den internationella konkurrensen."
(Modigh, 2009, sid. 10.)

Orsaken till situationen med planeringens olikheter är enligt Reiter uppfattningen om skillnaden mellan stad och land. "Vi ser på livet på landet som en kontrast till livet i staden. Vi ser stad och land som varandras motsatser." (Reiter, 2004, sid.56) Reiter ifrågasätter föreställningarna om stad respektive land. Han menar att föreställningen om staden som urban och landsbygden som rural är stereotyper och att de delvis ger en felaktig skildring av dessa miljöer (Reiter, 2004, sid. 56).

Ehrén (2012, sid.50) hävdar att planerarna vill behålla stad och land åtskilda men invånarna vill något annat. Även hon ifrågasätter vår inlärdas uppdelning av stad och land.

I radioprogrammet *Annandagen från Värmland* i P1 diskuteras situationen på lands- och glesbygden och ungas flyttmönster. Två viktiga aspekter tas upp i programmet. Det första är den förutfattade meningen om landsbygden och de som lever där. Att media framställer landsbygden och dess befolkning som efterbliven och fånig förstärker den felaktiga bilden av vad som är stad och land. För det andra hur viktig det kulturella och det starka sociala nätverket som finns bland människor som bor och lever på landsbygden är, för att Sveriges landsbygd ska kunna leva (*Annandagen från Värmland*, 2014.).

En viktig fråga som undersöks i radioprogrammet är varför fler tjejer flyttar från lands- och glesbygderna än killar. Slutsatser som dras är att tjejer är mer belägna på att flytta dels för att det förväntas av dem och för att tjejer inte erbjuds vad de efterfrågar i sin hemkommun (*Annandagen från Värmland*, 2014.). Processen med att unga lämnar byarna för livet i staden har pågått under flera decennier och är en utveckling som troligtvis kommer att fortsätta, om än inte i snabbare takt menar Modigh. Unga har alltid lockats av livet i staden och kommer antagligen alltid att göra det (Modigh, 2009, sid. 54.). Som det redogörs för i radioprogrammet är situationen idag att det

förväntas av de unga att flytta och utbilda sig och sen komma tillbaka, då de är utbildade och på så sätt ses som mer värdefulla inom näringslivet. Felaktigheten i denna bild som målas upp är att de unga oftast inte flyttar tillbaka (*Annandagen från Värmland*, 2014.).

Vid planering av stagnerande och krympande kommuner handlar det om hushållning med begränsade resurser, både mänskliga och ekonomiska resurser. Av de två menar Modigh (2009, sid. 55.) att de mänskliga resurserna väger tyngst och är av störst värde, eftersom människorna bygger upp och formar vårt samhälle.

"Människorna bygger upp samhället, genererar skatteintäkter, startar företag och för livet vidare genom att skaffa barn som tar över. De mänskliga resurserna är de ekonomiska resurserna." (Modigh, 2009, sid. 55.)

Enlig Modigh tjänar därför planeringen på att ha en tydlig social inriktning som är väl förankrad hos lokalbefolkningen. Planerarna i kommunen har möjlighet att påverka inställningen hos invånarna bland annat genom att förändra den offentliga miljön. Genom att upprusta de offentliga miljöerna visar kommunen en vilja att förhindra stagnation samt att invånarna får valuta och uppskattning för den skatt de betalar. Modigh menar att bo med en vacker miljö runt sig kan förändra inställningen till livet och förnya krafter. Genom små medel kan alltså en attityd förändras och bidra till förstärkt identitet och stolthet för kommunen (Modigh, 2009, sid. 55-56.).

Bild 1: Penny Lakes Street sign av fotografen perthproduction (CC BY)

5 Att möta stagnation och krympning

Kapitlets fråga utreds genom en redogörelse för vilka strategier som tillämpas runt om i världen och vad forskningen förespråkar.

Vad säger forskarna?

Stadsplanering och utveckling anknyts till expansion och ofta i form av befolkningsökning. Traditionellt sett ska en stad växa och få en utökad arbetsmarknad, service och fler skattebetalare och det är därför "krympning" är en svår utmaning att acceptera. När en stad eller kommun krymper innebär det en minskning av arbetsmarknaden och befolkning, som leder till förlorade skatteintäkter (Ehrén, 2012, sid.14).

Det har visat sig att om städers och kommuners tillväxt är alltför beroende av en specifik näring kan tillväxten plötsligt vända till nedgång. Klassiska fall är hamnstäder så som t.ex. Liverpool. Liverpool blomstrade under 1800- talet och 1900- talet, då det var en idealisk plats för passagerar- och lastfartyg till USA och de engelska kolonierna. Genom att flygplanet uppfanns, nya skiftningar i den brittiska handelsförbindelsen och det brittiska koloniala imperiet gick mot sitt slut, förlorade Liverpool väldigt mycket av sin status och det förde staden till en lång period av nedgång. Vilket staden än idag kämpar för att återhämta sig ifrån (Bontje, 2004, sid. 13-14). Problematiken med fenomenet krympande städer och kommuner är enligt Ehrén (2012, sid. 12) att det kan kännas tabu och att det är svårt att acceptera att krympning är ett faktum som staden eller kommunen står inför.

Oswalt menar att tidigare försök att forma eller påverka krympandets process har varit otillräckliga och ofta har misslyckats. Det ska enligt Oswalt bero på att konventionella metoder och verktyg för stadsplanering och stadsutveckling inte har möjlighet att ta itu med problemet (Oswalt, 2005, sid. 15.).

Gustav Karnell har i *Hur fyller vi tomrummet?*, kandidatexamensarbete i landskapsplanering, dragit slutsatsen att stadsplaneringen i Sverige är en metod som skapats för utbyggnad. I Sverige saknas planeringsmetoder

för att bygga tillbaka städer och för att den ska bli möjlig måste först den krympande staden eller kommunen accepteras som krympande (Karnell, 2010, sid. 3.). Enligt Karnell (2010, sid. 29.) vore den mest logiska planeringsstrategin vara något som han kallar "mellanutnyttjande" och "tillbakabyggnad". Han anser därmed en planerad nedmontering och ett accepterande utav ortens slut. Vilket han även anser kommer bli svårt för många kommuner. *"När väl krisen kommer är det få som vill planera för den mest reslistiska framtiden för sin stad."* (Karnell, 2010, sid. 29-30.)

Modigh menar att de åtgärder och ingripanden som gjorts genom historien för att motverka urbaniseringen i vissa fall har förstärkt den. Hon tar upp kommunsammanslagningarna som ett exempel på en handling som förstärkt urbaniseringen. Framtagande av lokaliseringstöd, jämlikhetstänk och den offentliga sektorn var medel för att hålla tillbaka urbaniseringen och för att verksamheter skulle kunna bedrivas på ett mer lönsamt sätt (Modigh, 2009, sid. 53.).

Modigh (2009, sid. 58.) syftar på att dagens politiker med hjälp av planerare behöver i sitt arbete motivera ställningstaganden utifrån befolkningsutvecklingen och på så sätt ifrågasätta vad samhället verkligen behöver och hur det skapas med minsta möjliga kostnad. Att få bukt på fenomenet i Sverige är en kamp mot urbaniseringen, där många har insett att det är svårt att vinna (Modigh, 2009, sid. 53.).

Strategier

Nedanstående exempel på strategier är ett urval som grundar sig på kommunernas motiv till sitt arbete med att öka befolkningen. Motiven som presenteras i *Kartläggning av strategier för att öka befolkningen* av Glesbygdsverket är; ökad befolkning i allmänhet, stärka företagande, förbättra åldersstruktur, öka internationell mångfald, fylla tomma bostäder, utjämna snedvriden könsfördelning, förbättra skatteunderlaget och rivning för nybyggnation (Glesbygdsverket, 2007a).

"Bygga tillbaka" för att "Bygga fram" – riva för nybyggnation
Strategier har framtagits genom inspiration av tyska åtgärdsprogram där bostäder demonteras på grund av den drastiska befolkningsminskningen, efter

upplösningen av Väst- och Öst Tyskland. Karnell har prioriterat två begrepp av fem som nämns inom de tyska åtgärdsprogrammen. Han anser att det är få av begreppen som kan tillämpas under kategorin stadsplanering. De begrepp som han ser kan vara mest realistiska att tillämpa i Sverige är något som kallas för tillbakabyggnad och mellanutnyttjande. Resterande begrepp anser Karnell är mer lämpade för större städer. Eftersom det som försöks uppnå genom strategin kan förvärra situationen för Sveriges mer glesa städer och orter (Karnell, 2010, sid. 23,29.).

Tillbakabyggnad innebär en omvänd stadsbyggnadsprocess och kan kallas för en planerad nedmontering. Det utreds hur eventuella överskott av bostäder kan användas och hur marken kan användas efter nedmontering (Modigh, 2009, sid. 52.). Tillbakabyggnad har inte som huvudsyfte att stoppa befolkningsminskningen utan den riktar sig till att utnyttja det som ses som en tillgång av följderna med krympning (Rökaeus, 2011 [online]). Strategin är alltså en utvecklingsstrategi som inte grundas på tillväxt utan tvingar kommunen att ta tillvara på de resurser de har. Det leder till att en kommun med befolkningsminskning måste rationalisera sina resurser, eftersom skattemedlen minskar, för att verksamheter som kommunen enligt lag är skyldiga att bedriva ska fortgå (Karnell, 2013, sid. 32.). Syftet med tillbakabyggnad av en stad eller ort bör främja en förbättrad och mer tilltalande miljö (Modigh, 2009.). Det kan uppnås genom att istället för att riva hela hus kan husen omvandlas till mindre boenheter (Karnell, 2010, sid. 23.) eller ombyggnation av områden som ständigt påminner om den utflyttning som sker till park eller grönområde som höjer kvaliteten och levererar något positivt till de kvarboende (Modigh, 2009, sid. 52-53.). På så sätt kan en ny stadsbild byggas fram ur den gamla (Karnell, 2010).

I kombination med tillbakabyggnad kan lokaler och mark gå till så kallat mellanutnyttjande. Med mellanutnyttjande menas att byggnader och mark kan temporärt få en funktion i väntan på en mer permanent lösning (Karnell, 2010, sid. 23.).

Regionförstoring- stärka företagande

Sedan industrialismens början har behovet av närhet mellan verksamheter och människor legat till grund för urbaniseringen. Inflyttningen till städerna berodde på att människor ville ha närhet till arbetsplatsen. Genom de senaste årtiondens förbättring av kommunikationer har närheten till arbetsplatsen kunnat skapas genom resor i allt större regioner. Transportmöjligheten har möjliggjort att regioner kan växa utan att människor måste flytta.

Regionsförstoring betyder oftast att arbetsmarknadsregionerna blir större, men det finns också andra funktioner så som högre utbildning, service och boende som har varierande geografisk utsträckning.

Regionsförstoringen sker främst genom att binda samman existerande orter med förbättrade kommunikationer. Detta medför ett utökat utbud och trygghet för både arbetsgivare och arbetstagare att välja arbetskraft respektive arbete (Boverket, 2005, sid. 11,20.).

Modigh (2009, sid. 54.) menar att det finns en baksida av regionförstoringen där avståndet till service och handel kommer att bli ännu längre när närbelägen service får stänga på grund av minskande befolkningsunderlag. Det är även svårt för befolkningen i landets mer glesbefolkade områden att ta del av regionförstoringen eftersom avstånden ofta redan är för långa. Boverket poängterar att även barnfamiljer kan ha svårt att ta del av den utökade arbetsmarknad som regionförstoring erbjuder, då de ofta väljer bostadsort efter god uppväxtmiljö för barnen. Vilket innebär att valet av bostad ofta går till mindre orter och karriärmöjligheterna får ge vika (Boverket, 2005, sid. 21.).

Trots att regionförstoring anses viktigt för tillväxten ser Boverket att det kan vara problematiskt att få en hållbar expansion av regionerna. När sammanbindningen sker och syftar på ökad transport med dagens transportsystem menar Boverket att det kommer medföra negativa miljöeffekter som har följder på både miljön och människors hälsa. Det i sin tur kommer resultera i både kortsiktiga och långsiktiga kostnader för samhället, på grund utav fler sjukskrivningar, miljökonsekvensarbeten etc. (Boverket, 2005, sid. 11,20.).

Modighs slutsats om regionförstoring är att den säger emot våra hållbarhetsvärderingar och efterfrågan på lokalt producerade varor och tjänster. Trots det menar Modigh att vi alltid kommer vilja transportera oss för att upprätthålla våra nätverk och på så sätt kommer regionförstoringen att fortgå (Modigh, 2009, sid. 55.). Boverket lyfter behovet av konsekvensbedömningar när det gäller regionförstoring.

"Det är också viktigt att diskutera om och vilket resande som är hållbart inte minst i ett samhällsekonomiskt perspektiv. En sådan diskussion måste omfatta både individerna och samhället, barn- och vuxenperspektiv liksom miljö- och hälsofrågor." (Boverket, 2005, sid. 11.)

Invandring- åldersstruktur, internationell mångfald, tomma bostäder och skatteunderlag

En krympande kommun försöker hålla kvar sin befolkning men på längre sikt krävs en inflyttning för att orten ska kunna leva vidare (Modigh, 2009, sid. 55.). Den svenskfödda arbetskraften kommer enligt prognoser att minska med ca 150 000 personer fram till år 2030. Detta beror på den allt mer åldrande befolkningen och de låga födelsetalen. Det kommer därför bli så att färre ska betala för fler och om den svenska välfärden ska bibehållas behövs fler arbetstagande, som kan betala skatt. Enligt Företagarna krävs det därför invandring för att säkra välfärden (Företagarna. *Småföretagen alltjämt bäst på integration*[online], 2014-05-16.). Invandring är således ett sätt att lindra befolkningsminskningen i krympande kommuner. Arbetskraft, kunskap och engagemang kan vara faktorer som invandringen kan bidra till (Modigh, 2009, sid. 11).

Under 1990-talet första hälft ökade befolkningen i alla län förutom tre. Det berodde främst på en omfattande flyktinginvandring och en "Hela Sverige – Strategin" som tillämpades (Ansvarskommittén, 2006, sid. 20.). Strategins syfte var att bryta koncentrationen av invandrade i storstadsregionerna och sprida invandringen geografiskt i hela landet. Strategin tillämpades under början av 1990-talet men lades ned då det visade sig att utplaceringen ökade sysslolösheten, sänkta förvärvsinkomster och höjt bidragstagande hos de som blev utplacerade (Migrationsinfo. *Hela – Sverige strategin* [online], 2014-05-25.).

Idag utgör invandringen till landsbygden en liten del av den totala invandringen (Modigh, 2009, sid. 11.). Hedman menar att det finns en strävan till storstäderna hos många av de invandrande som kommer till Sverige idag. Det tror hon beror på att möjligheten till ett bra liv hittas främst i städerna i de länder som Sverige tar emot asylsökande från. Det är därför viktigt, påpekar Hedman, att information om att det i Sverige finns samma sociala skyddsnät i hela landet oavsett vart man bor (Hedman, 2012, sid. 67.).

Värning- i allmänhet, förbättra åldersstruktur, fylla bostäder
Krympande kommuner försöker värva nya invånare eller locka tillbaka utflyttade ungdomar. När de unga väl ska bosätta sig på en mer permanent bostadsort har kommunerna en möjlighet att locka tillbaka sina tidigare utflyttade ungdomar. För att kunna locka tillbaka de unga måste det finnas något som gör att de unga vill bo i kommunerna. Enlig Modigh (2009, sid. 55.) är det därför av stor vikt att kommunen satsar på den yngre generationen. Faktorer som påverkar kommunens attraktivitet för de unga är främst att det finns arbetstillfällen i kommunen eller i regionen, inom det studerade ämnesområdet. Andra starka faktorer som påverkar är ofta kopplade till ett socialt nätverk, som till exempel kan återfinnas i idrottsföreningar och andra sociala grupper (*Annandagen från Värmland*, 2014.).

Enligt Modigh bör kommunerna prioritera och underlätta för föreningar att bedriva sina verksamheter för att se till att det finns aktiviteter för unga. Hon poängterar vikten av att skapa tillgängligt utrymme för kreativitet och engagemang som kan smitta av sig. För ett rikligt föreningsliv och deltagande i olika aktivitetsgrupper stärker kommunens sociala kapital. Modigh menar att om det finns ett socialt kontaktnät och en positiv inställning i hemkommunen har kommunen större möjlighet att locka tillbaka sina unga (Modigh, 2009, sid. 55-56.).

Att satsa på de ungas trivsel i kommunen kan kanske ses som en investering. Eftersom de unga bidrar till en nödvändig förnyelse för att orten ska kunna leva vidare. En förnyelse i form av företag, arbetskraft, kunskap, engagemang, initiativ, idéer, sociala relationer m.m. Unga med idéer och energi är enligt Modigh (2009, sid. 55.) den viktigaste förnyelsekraften för en ort.

Närhet till vatten har visat sig vara en attraktiv kategori när bostadsort väljs och kommunerna kan i översiktsplanen utse områden som kan gå under programmet LIS, det vill säga Landskapsutveckling I Strandnära läge. Detta program är framtaget för att på lång sikt bidra till en positiv utveckling för området (Hedman, 2012, sid. 24.). Anders Knape, ordförande för Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), menar att det nuvarande strandskyddet hämmar landsbygdens utveckling och dess överlevnad. Strandskyddet gäller på samma sätt i hela landet oavsett om stranden ligger i hårt exploaterade områden eller glesbygdsområden med kilometervis av långa obebyggda stränder (Hedman, 2012, sid. 24.). SKL vill att strandskyddet ändras på några punkter för att det ska bli lättare för mindre kommuner att bygga i

attraktiva lägen. Knape menar att med ett fungerande regelverk om Sveriges strandskydd kan tillgång till strandområden och biologisk mångfald harmonisera med landsbygdens utveckling. Han lyfter fram att regeringen måste driva regeländringar som ger hela Sverige möjlighet att leva samtidigt som viktiga naturtillgångar skyddas (Knappe, 2014 [online].).

Att bygga med det så kallade LIS-programmet har sina för- och nackdelar. Hedman (2012, sid. 66.) tolkar i sitt examensarbete att kommunikationer och tillgänglighet till vatten är viktigare för Sveriges befolkning än att bo med utsikt över vatten. Även fast strandnära läge är attraktivt är det alltså viktigare att planera för tillgängliga vattenområden för alla, menar Hedman.

Marknadsföring- öka i allmänhet

Kommunerna försöker värva fler invånare genom marknadsföring. Marknadsföringen handlar om att lansera sig i den hårda konkurrensen om invånarna. Den består till stor del av lockande med attraktiva boendemiljöer, en rik fritid och turistsatsningar. Genom att kommunen framstår som attraktiv är målet att locka till sig turister, inflyttare och företag. Modigh menar att marknadsföring av platser har blivit populärt på grund av viljan att sätta regioner på kartan. Unika profiler skapas för de avgränsade regionerna och metoderna för platsmarknadsföring bygger på samma principer som företagsvärlden. Enligt Modigh är det ovanligt om en kommun inte har strategier för att profilera och marknadsföra sig. Däremot är frågan hur stor vikt kommunen lägger på den tidigare bevisade bästa reklammetoden som går från mun till mun (Modigh, 2009, sid. 10-11.).

Landsbygdsprogrammet- stärka företagande

Landsbygdsprogrammet är ett program som är framtaget för att stödja lantbruk och småskaligt företagande för att utveckling av landsbygden ska ske på ett hållbart sätt. Programmets mål är ekonomisk, ekologisk och social utveckling och Leader är en av metoderna för att målen ska uppfyllas på landsbygden. Leader tillhanda håller medel som är sökbara för invånarna som tar initiativ till utveckling. Dessa medel delas ut inom Landsbygdsprogrammets tre axlar vilka är; förbättra jord- och skogsbrukets konkurrenskraft,

förbättra miljön och landskapet, förbättra livskvaliteten, bredda företagandet och främja utvecklingen av landsbygdens ekonomi. Som exempel kan utveckling av turism vara ett skäl för att söka medel ur Landsbygdsprogrammet (Hedman, 2012, sid. 27.).

Samverkan – annan kommun som aktör

Samverkan eller samordning betyder att kommuner som angränsar varandra samarbetar inom vissa verksamheter. Genom samverkan kan det bli lättare att upprätthålla en god service eftersom man tillsammans kan hålla kostnaderna nere (Modigh, 2009, sid. 53.). Kommunerna har genom kommunallagen möjligheten att ingå i kommunalförbund och inrätta gemensamma nämnder. Enligt Glesbygdsverket samverkar alla kommuner och den samverkan som sker mellan dagens kommuner kan grovt delas in i tre olika typer av samverkan. Det handlar om samordning av resurser, köp av tjänster samt en gemensam ledning och produktion. Områden som är vanliga inom dessa tre typer av samverkan är räddningstjänst, utbildning, renhållning samt bygg och miljö (Ansvarskommittén, 2006, sid. 55-56.).

Modigh menar att samverkan inte är någon direkt lösning på befolkningsminskningen utan används mer som en metod för att bemöta behoven hos de som bor kvar i kommunen (Modigh, 2009, sid. 53.).

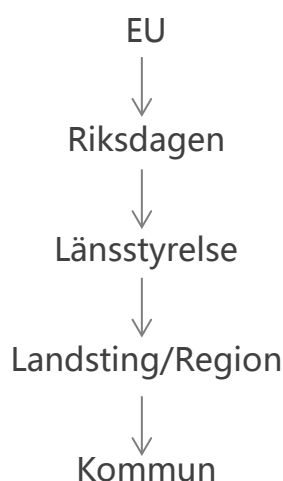
Bild 2: _MG_3750 av fotografen Richard.Asia (CC BY NO SA)

6 Regionbildning som strategi

Följande kapitel tittar närmare på den förespråkade regionbildningen. Hur den förhåller sig till hur Sverige styrs idag och ur ett perspektiv med avseende på hållbarhet samt uppfyllelse av nationella målsättningar.

Sveriges förvaltningsmodell

Den svenska förvaltningsmodellen är uppdelad i tre nivåer, nationell-, regional- och lokalnivå.

Figur 3:
Förvaltningsmodellen inklusive EU. (Illustration av Karin Pettersson, 2014-05-26.)

På den *nationella nivån* är det staten som beslutar om lagar och förordningar som styr vad landsting och kommuner ska göra.

På den *regionala nivån* är det landstinget som ansvarar för gemensamma uppgifter inom regionen, med tonvikt på regional utveckling och hälso- och sjukvård.

Nere på den *lokala nivån* förvaltar kommunerna de lokala åtagandena, vilket bland annat innebär barn- och äldreomsorg, socialtjänst, skola samt vatten och avlopp (SKL. *Styra Sverige- så funkar det* [online], 2014-05-24.).

Länsstyrelsen är en förvaltningsmyndighet som är tillsatt av regeringen. Den ska se till att statens nationella mål och intressen förverkligas. Praktiskt betyder det att länsstyrelsen ska följa upp och utvärdera hur landsting och kommuner jobbar utefter regeringens och riksdagens beslut samt att agera samordnare för intressen inom samhällsplanering (Länsstyrelsen Kalmar län, 2014 [online].).

Utredning av regionbildning

Förutsättningar

EU har som målsättning att förbättra medlemsstaternas förutsättningar för full sysselsättning och hållbar tillväxt till år 2020. Sedan 2010 har EU en gemensam tillväxt- och sysselsättningsstrategi för att uppnå målen. Denna strategi går under namnet Europa 2020-strategin och bygger på tre prioriteringar om tillväxt. Tillväxten ska vara smart, hållbar och det ska vara en tillväxt för alla. Det ska nås genom att

Figur 4:
Timglaset som håller på
att förändras.
(Illustration av Karin
Pettersson, 2014-05-26.)

utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation, främja den så att den blir resurseffektivare och grönare samt mer konkurrenskraftig. Ekonomi i en social och territoriell sammanhållning med hög sysselsättning ska stimuleras. De tre prioriteringarna ska varje medlemsstat forma ett nationellt reformprogram utefter. Reformprogrammet ska tala om hur genomförandet av Europa 2020-strategin ska gå till i den egna nationella politiken. I Sveriges reformprogram formuleras på så sätt nationella mål och prioriteringar som ska gälla för politiken i Sverige. Kortfattat handlar de svenska målen och prioriteringarna om att främja tillväxt och konkurrenskraft samt modernisera den offentliga förvaltningen (Regeringskansliet, 2014 [online], sid. 3.).

Under lång tid har staten haft ansvaret för den regionala utvecklingen, i form av att Sveriges länsstyrelser har haft ansvaret för respektive läns utveckling (Tallberg och Rakar, 2013[online], sid. 9.). Internationellt brukar Sverige beskrivas likt ett timglas. Starkt i den nationella toppen, brett och tungt på den lokala botten men smalt och tunt däremellan, i den regionala mitten. Den bilden är på väg att förändras eftersom de svenska regionerna får ta en allt större roll i viktiga utvecklingsfrågor. Eva Moe, verksamhetschef Reglab, menar att den regionala huvuduppgiften har gått från att varit projektfinansiär till att även vara sammanförande av beslutfattare inom EU, nationella myndigheter, kommuner och företag för satsningar där alla fodras för att nå framgång (Moe, 2013[online], sid. 7-8). År 1999 inleddes en försöksverksamhet där ett utökat regionalt ansvar inleddes i Skåne och Västra Götaland. Vilket skulle leda till att år 2001, efter en proposition från regeringen till riksdagen, introducerades ett nytt politikområde kallat Regional utvecklingspolitik. Genom den propositionen har svensk politik inlett skiftet från regionalpolitik till regionpolitik (Tallberg och Rakar, 2013[online], sid. 9.).

Motiv

Enligt SKL är den viktigaste frågan i regiondiskussionen om dagens län kommer att kunna behålla och stärka den framtida konkurrenskraften. De menar att det handlar om förmågan att t.ex. hantera större satsningar inom forskning och utveckling, satsningar på infrastrukturen och kollektivtrafiken samt förmågan att tillhandahålla en fungerande hälso- och sjukvård för att säkra välfärden (SKL. *Sverige behöver fler starka tillväxtregioner-Argument och resultat*[online], 2014-05-19.).

Människors och företags vardagsgeografi har förändrats de senaste decennierna. Det vill säga att människor reser dagligen över kommun- och länsgränser och företag konkurrerar inte bara på den lokala nivån utan också på en global marknad. Därför anser SKL att beslut rörande infrastruktur, kollektivtrafik, sysselsättning och kompetensutveckling bör fattas inom ett större geografiskt område för att möta framtida behov. De vill se större folkvalda regioner som ansvarar för både sjukvård och regional utveckling i hela landet (SKL. *Sverige behöver fler starka tillväxtregioner-Argument och resultat*[online], 2014-05-19.).

Intention

En anledning till att Sverige måste utveckla tillväxtregioner är för att den ekonomiska tillväxten är starkt knuten till dessa regioner. Det anses inte ekonomiskt försvarbart att ha en liten befolkning utspridd över ett så stort land som Sverige, speciellt inte när konkurrensen står mellan andra regioner i Europa (Karnell, 2010, sid. 30.). Därför är syftet med regionalpolitik att tillvara ta på varje regions särskilda fördelar så att den totala tillväxten kan stärkas. Då uppnås starkare regioner och kommuner, ökad kunskap och kompetens, stärkt företagsamhet och ett utvecklat entreprenörskap, lokal utveckling och attraktiva livsmiljöer samt en god servicenivå. Enligt propositionen ska politiken grunda sig på ökad sektorssamordning och regionala hänsynstaganden, genom de regionala tillväxtprogrammen och olika tillväxtfrämjande åtgärder inklusive EU:s strukturfonder. Ansvaret för regional utveckling är idag organiserad av regioner och samverkansorgan samt länsstyrelser (Tallberg och Rakar, 2013[online], sid. 9-10.).

Sammanfattning

Sveriges inträde i EU kan ses som en dimension av regionalisering. Det innebär att Sverige inte enbart längre skulle konkurrera med sig själv utan med övriga länder inom EU. Det var inte bara konkurrensen som flyttades upp en nivå, utan även delar av vårt lands styrning överlämnades till en högre nivå (Modigh, 2009.). Modigh menar att det samarbetet som först handlade om samverkan mellan grannkommuner idag har utökats till ett samarbete inom en hel världsdel. Om samarbetet har gynnat Sverige förekommer det delade meningar om. Att det finns fördelar med samarbetet är en självklarhet för att tillsammans kunna konkurrera med USA och Asien men Modigh poängterar att

medlemskapet innebär också en makt förflyttning från folket på den lokala nivån. Det innebär en maktförflyttning från byalag, hembygdsföreningar, idrottsföreningar, intresseföreningar med fler och Modigh menar att det finns en risk att Sverige, med sin utspridda befolkning, kan förlora inflytande. *"Därmed blir glesbefolkade Sverige en glesbygd inom EU."* (Modigh, 2009, sid. 10.55.)

Vision 2025

Boverket har fått som regeringsuppdrag att sammanställa de nationella mål, planer och program som är av relevans för fysisk planering, för att ta fram en vision för Sverige 2025. I den vision som Boverket presenterar har urbaniseringen fortsatt och utveckling har skett i delar av landet, genom satsningar på orter som legat strategiskt ur kommunikationssynpunkt. Dessa orter har utvecklats till något som Boverket kallar för stationsstäder. Boverket menar att stationsstäderna är urbana stationssamhällen med 15 mils avstånd till närmsta storstad. Avståndet har minskat genom sammankopplingar av regioner och utbyggnationer av spår och kollektivtrafik. Det tar endast 44 minuter att pendla mellan en stationsstad och närmaste storstad. Bebyggelsen och infrastrukturen går hand i hand. För att uppnå målen har det varit nödvändigt att välja och prioritera, vilket har lett till att vissa jobbiga beslut har fattats (Boverket, *Vision Sverige 2025*, 2014 [video]).

Boverket poängterar att det i versionen står att alla orter inte kommer att utvecklas och överleva. En del orter kommer inte lyckas utveckla sin attraktionskraft och inkomsterna kommer på så sätt inte räcka till för att upprätthålla samhällsservice och bra levnadsstandard för invånarna. I och med en orts förfall försvinner även kultur- och naturmiljöer. Det menar Boverket motverkar måluppfyllelsen för flera miljö kvalitetsmål, mål inom kulturpolitiken och i slutändan målen om den regionala tillväxten (Boverket, 2012 [online], sid.51.).

7 Positiva följder av krympning

Kapitlet diskuterar om det är endast negativt som medföljs av krympning eller om det finns aspekter som kan ses som möjligheter. Några exempel redovisas där befolkningsnedgång lyckats vända till något positivt och hur framtidsutsikten för Sveriges kommuner ser ut.

Lyckade exempel

Ändamålsenlig innovation

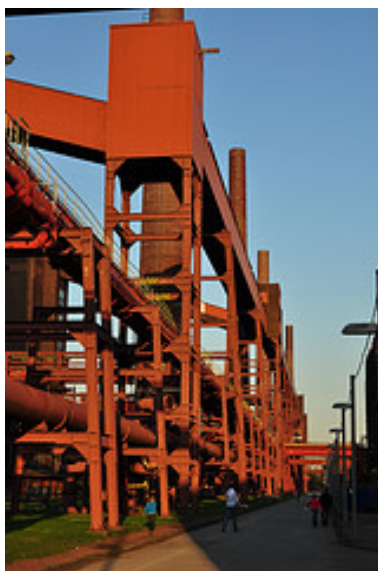

Bild 3: Essen: Kokerei/coking plant "Zollverein" av fotografen wwwuppertal (CC BY NO)

IBA, Internationale Bauausstellung, eller som på svenska heter Internationella Byggnadsutställningen. IBA är en arkitektur- och stadsbyggnadsverksamhet i utställningsform som sedan mitten av 1900-talet regelbundet genomförts på olika delar av Tyskland. Syftet med IBA är att genom ett samlat projekt kunna relatera och hantera relevanta frågor och behov i samhället.

Källa: Johansson, 2006 [online]

Tyskland kan ses som en förebild när det gäller att hitta olika strategier för att möta stagnation. Ett av de mest kända projekten i Tyskland är det som berör Ruhrområdet. Sedan 1960-talet hade Ruhr karaktäriserats av ökade miljöproblem, industrinedläggningar och arbetslöshet. Eftersom traditionella tillvägagångssätt, exempelvis etablering av ett flertal universitet, inte visade på någon förbättring inleddes ett långsiktigt IBA-projekt, vid namnet Emscher Park. Under projektet fokuserades det på att återbygga hela ekosystemet kring floden Emscher men det som det framför allt har blivit omtalat för är omvandlingen av de stora industrianläggningarna, där de fick nya ändamål inom kultur- och rekreationsområdet (Johansson, 2006 [online], sid. 13). Ruhrområdet har blivit en livskraftig plats för nya näringar och nya arbetstillfällen har skapats. Grönområden och nya bostäder har etablerats och den ekonomiska vinsten har överstigit förväntningarna (Johansson, 2006 [online], sid. 29).

Testbedstudio är en arkitektfirma som har gjort konkreta försök att applicera liknande IBA-projekt i Sverige men inte lyckats få med sig kommunerna på de ekonomiska delarna. Istället minskade de skalan och la fokus på omvandling av bruksmiljöer (Rökaeus, 2011 [online]). Testbedstudio var med i Forsbacka bruks omvandling från ett nedlagt järnverk till ett nytt tillhåll för kultur och rekreation. Bruket har fått ett ändamål även under vintersäsong, då delar av brukets lokaler används som vinterförvaring för olika fordonstyper (Forsbacka bruk. *Forsbacka bruk idag*[online], 2014-05-19.).

Forsbacka bruk är inte det enda exemplet på hur industrilokaler och bruksmiljöer omvandlas i Sverige. Fler bruksmiljöer är till exempel Högbo bruk i Sandviken som omfattar restauranger och annan försäljning. I Wij

Trädgårdar i Ockelbo kombineras hälsa och rekreation (Rökaeus, 2011 [online]).

Regioner idag

Den troliga utvecklingen för att säkerhetsställa Sveriges regionala tillväxt är att bilda regioner. Sverige har idag två starka regioner med påvisad tillväxt, som ett resultat av regionbildning. Det var sex resurssvaga län som gick ihop till att bli två starka regioner.

I slutet av 1990-talet bildades Region Skåne och Västra Götalandregion genom att flera län gick ihop och började bedriva ett regionalt självstyre. Det regionala självstyret innebär att regionen har ansvar för den regionala utvecklingen och för hälso- och sjukvården. Regionernas ansvarstagande har bidragit till positiv utveckling i länen och det utökade politiska ansvaret för tillväxtfrågorna har medverkat till stärkt samarbete och erfarenhetsutbyte mellan olika regioner (SKL. *Sverige behöver fler starka tillväxtregioner-Argument och resultat*[online], 2014-05-19.).

Region Skåne har jobbat för att föra en gemensam planering inom frågor som rör bostäder, utbildning och pendlingsmönster. Därför har de samlat kommunerna för att kunna koppla regionala perspektiv med deras översiktsplaner. Regionens arbete har resulterat i en utveckling av kollektivtrafiken, ett samarbete mellan sydsvenska kluster och i hela Öresundsregionen. Regionen har även lyckats locka till sig forskningsverksamheter och andra större arrangemang.

Både Skåne och Västra Götalandsregion har aktivt medverkat till att ta fram finansieringsformer som kompletterar den statliga finansieringen av transportinfrastrukturen. Arbetet, som Västra Götalandsregion samordnade, har resulterat i det Västsvenska infrastrukturpaketet, där finansieringen sker bland annat genom lokala och regionala bidrag samt trängselskatt. Västra Götalandsregion har även genom målmedveten satsning blivit en av Sveriges ledande kulturregioner (SKL. *Sverige behöver fler starka tillväxtregioner-Argument och resultat*[online], 2014-05-19.).

Framtidsutsikter

Krympning och stagnation kommer troligtvis inte försvinna från Europas stadsbild utan snarare tvärtom. Det är mycket troligt att stadskrympning kommer att bli ett ännu mer vanligt och utbrett fenomen, med tanke på de demografiska förändringarna med låga födelsetal och åldersförskjutning (Großmann et al. 2013, sid. 224).

Oswalt hävdar att stadsplanering endast är återverkande, då stadsplaneringen har en liten påverkan på krympningens starkaste krafter (avindustrialiseringen, förortsurbanisering samt demografiska förändringar). Därför anser Oswalt att det måste utvecklas nya sätt att ingripa i stadsplaneringen. Han menar på att förståelsen för den specifika och unika utvecklingen av dessa städer och orter bär en central roll för att kunna ingripa på ett lämpligt sätt. Handlingsplanen för ett sådant ingripande ska grundas på idén om en "svag planering" som använder "mjuka verktyg". Med det menas att stadsplaneringen inspireras utifrån det sociala arbetet som verktyg för krisinsatser i konfliktdrabbade områden. På så sätt läggs mer vikt till de sociala aspekterna och det låter den kulturella utvecklingen, kommunikationsformer och uppkomsten av sociala nätverk forma stadsutvecklingen. Stadsplaneringen kommer enligt Oswalt därför att bli ett prövande, eftersom den baseras på olika antaganden och användandet av olika metoder (Oswalt, 2005, sid. 16.).

Urbaniseringens krafter har alltid varit starka och enligt Modigh har vi en begränsad möjlighet att påverka dem. En av hennes slutsatser är att den troliga utvecklingen som Sverige kommer ta är att samhället kommer att bestå av större enheter där vissa får pendla långt (Modigh, 2009, sid. 53.). Hon menar att allt i grund och botten handlar om överlevnad. Alla kämpar för att överleva och verksamheter likaså. De kan inte drivas olönsamma hur lång tid som helst. Att nedläggningar sker och invånare flyttar från orter menar Modigh är tragiskt men det är en del av samhällets utveckling. Samhällsutvecklingen har upprört många under åren och i framtiden kanske vi är förfärade över att de förfallna orterna inte bevarades. Hon poängterar att trots allt måste någon vara villig att lägga ner pengar och energi för att något ska bevaras. Med den insikten klargör hon att det föreligger ett behov av en balans mellan att bevara och satsa på nytt. Den optimala lösningen enligt Modigh vore en kombination av gammalt och nytt, att utvecklas och ta tillvara det befintliga på bästa sätt. Vilket i vissa fall kan

Figur 5:
1996-2006 var det ca 70 %
av Sveriges kommuner som
hade en
befolkningsminskning. Mellan
2006-2013 var det 46 % av
kommunerna som minskade i
befolkningsmängd.
(Illustration av Karin
Pettersson, 2014-05-26.)

betyda att det är tvunget att planera för tillbakabyggnad (Modigh, 2009, sid. 52.).

Kjell J. Havnevik, professor i landsbygdsutveckling på Sveriges Lantbruksuniversitet, anser att alla bygder inte har förutsättningar för att överleva men att Sveriges land- och glesbygder inte heller kommer att tömmas helt och hållet. Han menar att folk ändå vill bo ute på landet, vilket bevisas av forskningen och att det i sig kan bli utmaningar att bemöta och uppmuntra för samhällsplaneringen och den regionala utvecklingspolitiken (Havnevik, 2002, sid.14-15.).

Prognoser har visat en befolkningsökning från 2006 till 2020 med 400 000 invånare och när statistik från 2013 från SCB, studeras kan det bekräftas att befolkningsökningen redan har uppnått 400 000 invånare.(Se bilaga A, Statistik från SCB.) Befolkningsökningen har alltså gått fortare än vad som beräknats och om befolkningsökningen skett dubbelt så fort som beräknat kanske det har gett utslag på och till och med kanske ökat kommunernas befolkningsmängd.

I jämförelse med befolkningsminskningen under perioden 1996 – 2006, då det var 200 kommuner som hade en befolkningsminskning, minskade befolkningen enbart i 134 kommuner mellan åren 2006 och 2013, enligt statistik från SCB (Se bilaga A, Statistik från SCB.). Det är en skillnad på 66 kommuner som har fått en befolkningsökning. En av de möjliga anledningarna till den minskade andelen kommuner med befolkningsminskning kanske skulle kunna vara den höga asylansökningen i Sverige under 2013. Eftersom det var den högsta under 20 år (SCB. *Högsta antalet asylsökande på 20 år* [online], 2014-05-19.).

Vi människor råder över sociala nätverk som ligger till grund för det mesta och i synnerhet en orts överlevnad (Modigh, 2009, sid. 55.). När fler kommer till Sverige borde även våra nätverk vidgas och på så sätt kopplas till omvärlden.

"Så länge en ort är kopplad till något sorts nätverk i omvärlden har den fortfarande en betydelse och en funktion." (Modigh, 2009, sid. 55.)

8 Diskussion

Behöver vi ändra vårt sätt att planera?

Frågeställningen berör inte endast ett ämnesområde utan tangerar även många andra, beroende på ur vilket perspektiv det studeras. Fenomenet med stagnation och krympning av städer och kommuner, förenklas genom att enbart studera ett område och ur ett perspektiv. Det är av vikt att ta i beaktning för fortsatta studier och forskning att uppsatsen har utgått ifrån ett planeringsperspektiv, och således inte omfattat hela problematiken med stagnation och krympning.

Urbaniseringen har pågått sedan lång tid tillbaka och skett på grund utav samhällets omstruktureringar. Att folk har flyttat från landsbygden till städer har setts som en naturlig process. Sveriges planarbete har utgjorts under längre tid av så kallad bostadsplanering, där tätortsutveckling och exploatering för nya bostadsområden, arbete m.m. har legat i fokus. På så sätt har planeringen fokuserat enbart på tillväxt och expansion och därför anses det finnas svårigheter att med dagens planeringsverktyg hantera frågor som rör stagnation och krympning. Eftersom urbaniseringen högst troligt kommer att fortgå och stagnation och krympning av kommuner, mindre städer, orter och lands- och glesbygder kommer bli ett allt vanligare problem att hantera, anses det troligt att vi behöver finna ett nytt sätt att ingripa i samhällsplaneringen.

Samhällsplaneringen skiljer sig mellan stadsplaneringen och landsbygdsplaneringen eftersom de inte spelar efter samma regler. Trots att det finns tendenser att landsbygden går mot det urbana och staden mot det rurala, så spelar inte planering för stad och land efter samma regler. Genom litteraturstudien syns ett behov av helhetstänk, att inte skilja på stad och landskap i samma utsträckning som det görs i dagens samhällsplanering. För att uppnå en helhetsorienterad planering som omfattar och främjar utveckling i både stad och landsbygd syns ett behov av förändringar i Plan- och bygglagen samt Miljöbalken. Detta eftersom de i nuläget försvårar utvecklingen på landsbygden utan att ta hänsyn till lokala förutsättningar.

Som Boverkets *vision Sverige 2025* visar, kommer Sveriges befolkning att koncentreras ännu mer än idag och städer

kommer vara mer som ett kluster av sammansatta städer med flera stadskärnor. Däremot bedöms det som tvivelaktigt att samlas och bo i kluster. En svaghet i visionen anses vara att befolkningen aldrig kommer bo i enbart städer eller enbart på landsbygden. Eftersom stad och landsbygd behöver varandra för att fungera och existera, genom utbyten av till exempel kunskap, tjänster etc. Det kommer alltid vara vissa som vill bo i staden och andra på landsbygden. Framtidens utmaningar för samhällsplaneringen är att hitta en strategi där detta är möjligt utan att någon prioriteras före den andre.

Kommer hela Sverige kunna leva?

Som utvecklingen sett ut i Sverige och i delar av Europa har våra industrier mött hård konkurrens av omvärlden. När industrier och bruk i våra mindre orter läggs ned ökar urbaniseringen och sökandet efter jobb i storstadsområdena. Våra lands- och glesbygder tunnas ut mer och mer och det hjälps inte av att demografin ger sviktande födelsetal och fler i den äldre generationen. Som svar till förlusterna av både arbetstillfällen, invånare och risken att välfärden försämrats prioriterar EU tillväxt för alla medlemsstater. Detta görs för att skaffa tillväxtunderlag för EU:s konkurrenskraft med andra världsdelar. Sveriges svar på ministerrådets prioritering är regionbildning, då strategin är förespråkad av forskare. Regionbildning kan därför ses som ett medel för att uppnå högre tillväxt i landet. Regionbildningen och dess regionala utvecklingspolitik riktar sig till att skapa konkurrenskraft i hela Sverige och lägger speciellt vikt på att stärka de svaga regionerna. Risken med regionbildandet är att de svaga regionerna får ge vika för att satsningarna läggs där Sverige redan har ekonomisk tillväxt och befolkningsökning. Som Jan Edling (2013[online], sid. 19.) menar är tiden över då politikerna jobbade för tron på "Hela Sverige ska leva". Syftet med regionbildningar är god men när det utreds på närmare håll uppstår det många frågor, till exempel:

- Kommer Sverige att hålla sin prioritering där svaga regioner ska stödjas, eller kommer fordringarna från EU vara för stora så att prioriteringen vänder sig till att utveckla de redan starka regionerna?
- Vilka regioner kommer vara svagast och vilka starkast?
- Kommer vi i framtiden stå inför regionsammanslagningar, likt vi har gjort under historien med kommunsammanslagningar?

För att Sverige ska ha levande regioner förmodas det kräva ett dynamiskt regelverk som tar hänsyn till geografiska och demografiska situationer hos regionerna, så att alla regioner har samma förutsättningar att följa med i utveckling och bidra till ett levande Sverige. Regionbildning kan ses som, en strategi som utgår från att inte hela Sverige kan leva och att det inte går att ha en utveckling på båda ställena, utan prioriteringar kommer att ske där orter som anses svaga ur ett kommunikationsperspektiv prioriteras bort. Strategin tar inte beaktning av den urbana utveckling som håller på att ske på landsbygden, där speciellt IT-utbyggnationer gör det möjligt att driva verksamheter som är oberoende av sin placering.

Hur bestäms vilka orter som får leva kvar och inte?

För att besvara denna fråga behövdes en framtidsprognos tas fram. Genom slutsatser som andra forskare dragit och Boverkets vision 2025, visar det att kommunikationsmöjligheterna är en Orts överlevnad.

Det politiska beslutet om en Orts överlevnad påverkas till stor del av dess strategiska läge ur kommunikationssynpunkt. På en nationell nivå kan strategin med regionförstoring liknas vid att "bygga tillbaka" stagnerande orter, då de orter som hamnar utanför kommunikationsstrukturen inte synes viktiga att satsa på. Därför bedöms beslutsunderlaget att vara för smalt för att kunna besluta om något så känsligt som en Orts liv. Om beslutet fattas med enbart kommunikationen som argument kan viktiga natur- och kulturmiljöer försvinna som kan komma att ångras i framtiden. Likt Boverket, begärs grundläggande ortanalyser och konsekvensbedömningar för respektive Ort som står i valet om dess egen överlevnad, vid en eventuell regionförstoring.

Finns det positiva följder av att en kommun eller stad krymper?

Frågan är svår att ge ett direkt svar som är kopplat till stads- och landsbygdsplanering, då det finns få strategier som tagits fram som en helhetslösning. Det finns följder av stagnation och krympning som kan tas tillvara och uppnå positiva effekter. Om större och tätare städer, som återfinns i större utsträckning internationellt, kan det med krympning uppnås positiva effekter. Levnadsförhållanden kan bli bättre genom till exempel en grönare miljö eller miljöpåverkningar

minskar. I Sveriges mycket mindre städer finns en risk med att tillämpa de strategier om tillbakabyggnation då det har en tendens att göra en gles struktur ännu glesare. Om tillbakabyggnation ska tillämpas bör en ortanalys ligga som grund för att uppnå lämpligaste tillbakabyggnad för ett samhälle.

Slutligen

Planerare i kommunen har en viktig roll att påverka vad politikerna beslutar om. Därför är det hög tid att lyfta blicken och identifiera befolkningsstrukturen och bostadsbeståndet och gå från den så kallade bostadsplaneringen till en mer utpräglad helhetsplanering, där problemorienterad planering inom ett juridiskt-tekniskt system byts ut till en målinriktad planering inom ett socioekonomiskt system.

Metoddiskussion

Om huvudfrågeställningen varit mer avgränsad skulle resultatet i denna uppsats varit en annorlunda och säkert inte lika explorativ. Litteraturstudien har gett en bred bas för att förstå omfattningen av fenomenet med stagnation och krympning men litteraturen har varit otillräcklig för att uppnå en bredd för studier kring om det finns några positiva följder av fenomenet. En alternativ studieanalys eller metod skulle kanske varit att föredra för att få en bredare syn än vad jag kommit fram till i uppsatsen. Boverkets vision ansågs som en bra källa vid framtidsscenario, eftersom den arbetats fram utifrån dagens planeringsmetoder, megatrender och framtidens utmaningar. Dock är den inte självkritisk och litteratursökningen har inte lett till något som säger emot visionen. På så vis blir det upp till läsaren att tolka och kritiskt granska visionen utefter kunskaper och erfarenheter. Även här skulle ett annat metodval, förslagsvis intervjuer med verksamma inom samhällsplanering respektive forskare, kanske resulterat i en bredare studie över regionbildning.

Viss litteratur som studerats har varit upp till tio år gammal och resultaten från dem kan, i varierande grad, vara inaktuella. Ett val att använda dem som underlag i arbetet har gjorts då jag har bedömt att de, trots sin ålder, ändå är av intresse och relevans.

Fortsatta studier

Frågor som har dykt upp ur diskussionen och vidtar där denna uppsats avslutar är:

- Kommer det att gå att utveckla landsbygden samtidigt som urbaniseringen sker i samma grad som idag?
- Alternativ till regionbildning, hur skulle en sådan helhetsorienterad planeringsstrategi se ut?
- Hur skulle Sveriges samhällsplanering ske om vi inte var med i EU?

9 Slutsatser

Behöver vi ändra vårt sätt att planera?

Ja det behöver vi, eftersom dagens planeringsverktyg (och fokus på tillväxt) har svårigheter att hantera dagens situation med frågor som rör stagnation och krympning.

Kommer hela Sverige kunna leva?

Enligt den bedömning som görs utifrån den studerade litteraturen, kommer inte hela Sverige kunna leva. Eftersom bedömningen pekar på att vi är på väg mot att leva i större kluster där kommunikationsmöjligheterna är goda och våra levande lands- och glesbygder har minskat i antal.

Hur bestäms vilka orter som får leva kvar och inte?

De svagaste orterna eller orter som faller utanför den strategiska kommunikationen i regionerna kommer troligtvis inte att överleva. Boverkets vision Sverige 2025 visar på att kommunikationsmöjligheterna för en ort väger tyngre ibland än kultur- och naturmiljöer. Det kommer således i vissa fall att bli en dragkamp mellan olika riksintressen där en kombinationslösning är svår att uppnå.

Finns det positiva följder av att en kommun eller stad krymper?

Det finns följder av stagnation och krympning som kan tas tillvara för att uppnå positiva effekter. De exemplifierade lyckade ändamålsinnovationer av bruksmiljöer i Sverige ska kanske mer ses som en positiv följd av avindustrialiseringen istället för en direkt positiv följd av befolkningsminskningen.

Vad gäller de två starka tillväxtregionerna Västra Götalandsregion och Region Skåne, anses själva regionbildandet som en positiv följd av länens stagnation och resursvagheter, då det visat sig ge tillväxt till hela regionerna.

10 Referenser

Tryckta källor:

Ansvarskommittén (2006). *Färre kommuner? Om små kommuners problem och utmaningar*. Stockholm. Skriftserien.

Bontje, Marco (2004) Facing the challenge of shrinking cities in East Germany: The case of Leipzig. *Geojournal*. Volym 61, 2004, sid. 13-21.

Ehrén, Karolina (2012), *Krympande kommuner*. Examensarbete, Masterprogrammet i fysisk planering, Blekinge Tekniska Högskola, Karlskrona.

Glesbygdsverket (2007a). *Kartläggning av strategier för att öka befolkningen i kommuner och regioner*. Regeringsuppdrag. Östersund: Glesbygdsverket.

Glesbygdsverket (2007b). *Om Sveriges gles- och landsbygder*. Östersund: Glesbygdsverket.

Großmann, Katrin, Bontje, Marco, Haase, Annegret, Mykhnenko, Vlad (2013) Shrinking cities: Notes for the further research agenda. *Cities- the international journal of urban policy and planning*. Volym 35, 2013, sid. 221-225.

Hedman, Anna (2012), *Varför just där?*. Examensarbete, Landskapsarkitektprogrammet, Sveriges Lantbruks Universitet, Alnarp.

Karnell, Gustav (2010), *Hur fyller vi tomrumet?*. Kandidatarbete, Landskapsarkitektprogrammet, Sveriges Lantbruks Universitet, Alnarp.

Martinez-Fernandez, Cristina et al. (2012) Shrinking Cities: Urban Challenges of Globalization. *International Journal of Urban and Regional Research*. Volym 36.2, sid. 213-225.

Modigh, Anna (2009), *Planering i stagnerande orter*. Examensarbete, Magisterprogrammet i fysisk planering, Blekinge Tekniska Högskola, Karlskrona.

Oswalt, Philipp (2005) Introduction. I: Oswalt, Philipp (red.). *Shrinking cities Volym 1. International Research*. Osfildern –Ruit: Hatje Cantz, sid. 12-17.

Pallagst, Karina (2008) Shrinking cities: planning challenges from an international perspective. I: Kent State University (red.). *Cities growing smaller*. Cleveland: Kent State University, sid. 6-16.

Patel, Runa, Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder- att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Reiter, Ole (2004) Stad och land. I: Reiter, Ole (red.). *Synvänder*. Alnarp: SLU, Reproenheten, sid. 54-65.

Elektroniska källor:

Boverket (2012). *Vision för Sverige 2025*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig via: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer/2012/Sverige-2025/> [2014-05-24].

Boverket (2005). *Är regionförstoring hållbar?*. Karlskrona: Boverket. Tillgänglig via: <http://www.boverket.se/Om-Boverket/Webbokhandel/Publikationer> [2014-06-03].

Boverket. *Vision Sverige 2025* (2014). [video] Tillgänglig via: <http://sverige2025.boverket.se> [2014-05-24].

Edling, Jan (2013). Tillväxtens regionala logik. I: Tallberg, Pontus, Rakar, Fredrik (red.). *Behövs regioner?*. Sid. 13-25. Stockholm: Reglab. Tillgänglig via: <http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/637-2370-4.pdf> [2014-05-19].

Forsbacka bruk. *Forsbacka bruk idag*. Tillgänglig via: <http://www.forsbackabruk.se/idag/brukidag.htm> [2014-05-19].

Företagarna (2011). *Småföretagen alltjämt bäst på integration*. Tillgänglig via: <http://www.foretagarna.se/PageFiles/12755/Småföretagen%20alltjämt%20bäst%20på%20integration.pdf> [2014-05-16].

Havnevik, Kjell J. (2002). *Från jordbruksproduktion till landsbygdsutveckling*. Tillgänglig via: http://www.vaxteko.nu/html/sll/stiftelsen_lantbruksforskning/rapport_slf/RSLF66/RSLF66.PDF [2014-04-30].

Hollander, Justin b., Pallagst, Karina, Popper, Frank J., Schwarz, Terry (2009). *Planning Shrinking Cities*. Tillgänglig via: <http://policy.rutgers.edu/faculty/popper/ShrinkingCities.pdf> [2014-05-02].

Johansson, Anders (2006). *IBA i Sverige*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting. Tillgänglig: <http://www.testbedstudio.se/pdf/IBAiSverige.pdf> [2014-05-19].

Knape, Anders (2014). *Strandskyddsreglerna hindrar landsbygdens utveckling*. Sveriges Kommuner och Landsting. Tillgänglig via: <http://www.skl.se/press/debattartiklar/strandskyddsreglerna-hindrar-landsbygdens-utveckling> [2014-05-02].

Lind, Daniel (2010). Avindustrialiseringen av Sverige: myt och verklighet. *Ekonomidebatt*, nr. 7, sid. 36-37. Tillgänglig via: <http://nationalekonomi.se/filer/pdf/38-7-dl.pdf> [2014-05-26].

Länsstyrelsen Kalmar län (2014). *Länsstyrelsens uppgift, ledning och organisation*. Tillgänglig via: <http://www.lansstyrelsen.se/kalmar/sv/om-lansstyrelsen/organisation/Pages/default.aspx>. / Faktablad [2014-05-24].

Migrationsinfo (2013-01-08). *Hela – Sverige strategin*. Tillgänglig via: <http://www.migrationsinfo.se/valfard/boende/utplacering-av-nyanlanda/> [2014-05-25].

Moe, Eva (2013). Förord. I: Tallberg, Pontus, Rakar, Fredrik (red.). *Behövs regioner?*. Sid. 7-8. Stockholm: Reglab. Tillgänglig via: <http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/637-2370-4.pdf> [2014-05-19].

Nationalencyklopedin, *industrialisering*. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/lang/industrialisering> [2014-06-04].

Nationalencyklopedin, *migration*. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/lang/migration/255707> [2014-06-04].

Nationalencyklopedin, *planmonopol*. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/planmonopol> [2014-06-04].

Nationalencyklopedin, *regionalpolitik*. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/lang/regionalpolitik> [2014-06-04].

Nationalencyklopedin, *urbanisering*. Tillgänglig via: <http://www.ne.se/kort/urbanisering> [2014-06-04].

Nationalencyklopedin, *välfärd*. Tillgänglig via: [http://www.ne.se/lang/välfärd](http://www.ne.se/lang/valfard) [2014-06-04].

Regeringskansliet (2014). *Sveriges nationella reformprogram 2014*. Stockholm: Statsrådsberedningen. Tillgänglig via: <http://www.regeringen.se/sb/d/18641/a/238844> [2014-05-24].

Rökaeus, Anna (2011). Tysklands IBA-modell kan bli väg till ljusnande framtid. *AFF Nyheter*, nr 4, sid. 18-23. Tillgänglig via: <http://www.testbedstudio.se/pdf/Aff-nyheter4-2011.pdf> [2014-05-02].

Statistiska Centralbyrån. *Högsta antalet asylsökande på 20 år*. Nr. 2014:23. Tillgänglig via: <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Hogsta-antalet-asylsokande-pa-20-ar/> [2014-05-19].

SKL (2013-10-15). *Styra Sverige- så funkar det*. Tillgänglig via:
http://www.skl.se/kommuner_och_landsting/styra-sverige-sa-fungerar-det [2014-05-24].

SKL (2011). *Sverige behöver fler starka tillväxtregioner-Argument och resultat*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting. Tillgänglig via:
<http://webbutik.skl.se/sv/artiklar/regional-utveckling/bilda-slagkraftiga-regioner-sverige-behoover-fler-starka-tillvaxtregioner.html> [2014-05-19].

Tallberg, Pontus, Rakar, Fredrik (2013). Behövs regioner?. I: Tallberg, Pontus, Rakar, Fredrik (red.). *Behövs regioner?*. Sid. 9-10. Stockholm: Reglab. Tillgänglig via:
<http://webbutik.skl.se/bilder/artiklar/pdf/637-2370-4.pdf> [2014-05-19].

Övriga källor:

Annandagen från Värmland (2014) Hermansson, M., Nilsson, H. [Radioprogram]
Sveriges Radio, P1 21 april.

Magnusson, Fredrik, Arkitekt, Testbedstudio, intervjumöte, 2014-04-24.

Bilaga A

Statistik från SCB

Folkmängden efter region, tabellinnehåll och år				
	Folkmängd		Folkökning	
	2006	2013	2006	2013
0114 Upplands Väsby	37848	41449	224	726
0115 Vallentuna	27868	31616	471	401
0117 Österåker	37879	40495	543	226
0120 Värmdö	35803	39784	870	397
0123 Järfälla	62342	69167	599	957
0125 Ekerö	24301	26355	291	195
0126 Huddinge	90182	102557	1432	1547
0127 Botkyrka	77553	87580	961	1306
0128 Salem	14715	16001	381	120
0136 Haninge	72956	80932	1119	1502
0138 Tyresö	41476	44281	342	517
0139 Upplands-Bro	21638	24703	311	350
0140 Nykvarn	8609	9523	255	81
0160 Täby	61006	66292	412	928
0162 Danderyd	30492	32222	266	262
0163 Sollentuna	60528	68145	1173	1286
0180 Stockholm	782885	897700	11847	16465
0181 Södertälje	81791	91072	1238	1599
0182 Nacka	82421	94423	2174	1550
0183 Sundbyberg	34529	42626	513	1833
0184 Solna	61717	72740	1142	1447
0186 Lidingö	42321	45178	429	744
0187 Vaxholm	10440	11188	317	62
0188 Norrtälje	54836	56845	240	211
0191 Sigtuna	36976	43372	265	1100
0192 Nynäshamn	24992	26796	344	224
0305 Håbo	18637	19968	68	85
0319 Älvkarleby	9110	9132	30	73
0330 Knivsta	13597	15580	273	301
0331 Heby	13530	13450	-104	86
0360 Tierp	19943	20144	-113	-12
0380 Uppsala	185187	205199	1879	2574
0381 Enköping	38486	40656	64	307
0382 Östhammar	21435	21352	-173	90
0428 Vingåker	9212	8835	-57	60
0461 Gnesta	9981	10409	23	-33
0480 Nyköping	50191	53038	375	702
0481 Oxelösund	11111	11403	-23	167
0482 Flen	16222	16156	-190	137
0483 Katrineholm	32029	32930	-156	381
0484 Eskilstuna	92250	99729	615	964
0486 Strängnäs	31152	33389	497	317
0488 Trosa	10951	11680	120	151

0509 Ödeshög	5433	5174	-83	-26
0512 Ydre	3822	3617	-44	5
0513 Kinda	9918	9802	-28	58
0560 Boxholm	5226	5278	-16	72
0561 Åtvidaberg	11775	11460	52	14
0562 Finspång	20812	20903	-76	112
0563 Valdemarsvik	8038	7585	-84	-12
0580 Linköping	138580	150202	944	1681
0581 Norrköping	125463	133749	821	1625
0582 Söderköping	14051	14195	26	52
0583 Motala	41959	42187	47	320
0584 Vadstena	7541	7383	14	45
0586 Mjölby	25348	26313	90	118
0604 Aneby	6551	6375	-25	-32
0617 Gnosjö	9598	9406	-155	52
0642 Mullsjö	7075	7039	-12	-31
0643 Habo	10122	10975	280	96
0662 Gislaved	29327	28713	-162	-19
0665 Vaggeryd	12816	13209	151	61
0680 Jönköping	122194	130798	1229	1320
0682 Nässjö	29369	29516	55	134
0683 Värnamo	32841	33155	141	143
0684 Sävsjö	10985	10969	-4	125
0685 Vetlanda	26380	26419	-79	122
0686 Eksjö	16516	16464	-59	96
0687 Tranås	17765	18197	0	52
0760 Uppvidinge	9508	9288	42	12
0761 Lessebo	8099	8059	-28	47
0763 Tingsryd	12712	12156	-81	15
0764 Alvesta	18741	19280	57	246
0765 Älmhult	15368	15759	22	35
0767 Markaryd	9613	9515	42	38
0780 Växjö	78473	85822	1110	1022
0781 Ljungby	27121	27277	28	-146
0821 Högsby	6033	5718	-33	-12
0834 Torsås	7154	6879	-86	21
0840 Mörbylånga	13520	14368	115	112
0860 Hultsfred	14306	13635	-150	85
0861 Mönsterås	13111	12949	8	150
0862 Emmaboda	9436	8964	-107	-27
0880 Kalmar	61321	63887	397	216
0881 Nybro	19680	19489	-95	3
0882 Oskarshamn	26244	26212	-3	68
0883 Västervik	36400	35867	-105	-25
0884 Vimmerby	15588	15287	-25	-116
0885 Borgholm	10983	10619	-84	-149
0980 Gotland	57297	57161	-191	-80
1060 Olofström	13355	12902	-36	6
1080 Karlskrona	61844	63912	461	221
1081 Ronneby	28443	27871	85	83
1082 Karlshamn	31179	31272	173	140

1083 Sölvesborg	16615	16800	57	-8
1214 Svalöv	13055	13332	43	57
1230 Staffanstorp	20840	22672	238	138
1231 Burlöv	15662	17114	342	103
1233 Vellinge	32270	33807	548	192
1256 Östra Göinge	13886	13687	-105	67
1257 Örkelljunga	9529	9653	-24	-2
1260 Bjuv	14199	14801	192	-65
1261 Kävlinge	27369	29600	665	173
1262 Lomma	19434	22496	580	198
1263 Svedala	18988	20067	272	96
1264 Skurup	14703	15025	288	70
1265 Sjöbo	17721	18401	220	111
1266 Hörby	14540	14917	266	-41
1267 Höör	14777	15637	173	111
1270 Tomelilla	12719	12891	37	-26
1272 Bromölla	12145	12336	47	86
1273 Osby	12634	12713	34	76
1275 Perstorp	6898	7139	12	43
1276 Klippan	16106	16715	58	55
1277 Åstorp	13885	14927	344	121
1278 Båstad	14170	14275	126	12
1280 Malmö	276244	312994	4973	5236
1281 Lund	103286	114291	1029	1341
1282 Landskrona	40018	43073	672	513
1283 Helsingborg	123389	132989	1327	978
1284 Höganäs	23857	25084	375	221
1285 Eslöv	30437	31920	350	176
1286 Ystad	27398	28623	278	65
1287 Trelleborg	40320	42837	490	232
1290 Kristianstad	76540	81009	625	502
1291 Simrishamn	19418	18951	-7	-46
1292 Ängelholm	38682	39866	335	124
1293 Hässleholm	49381	50227	233	64
1315 Hylte	10371	10001	3	-31
1380 Halmstad	88958	94084	734	853
1381 Laholm	23153	23517	116	59
1382 Falkenberg	39874	41912	269	489
1383 Varberg	55459	59936	642	750
1384 Kungsbacka	71044	77390	1227	604
1401 Härryda	32395	35732	346	509
1402 Partille	33614	36147	71	310
1407 Öckerö	12229	12574	-2	35
1415 Stenungsund	23190	24932	243	64
1419 Tjörn	14954	15050	-68	76
1421 Orust	15185	15036	-3	-47
1427 Sotenäs	9283	8928	-28	-76
1430 Munkedal	10246	10205	-38	32
1435 Tanum	12253	12303	1	33
1438 Dals-Ed	4900	4740	9	75
1439 Färgelanda	6779	6520	-45	-29

1440 Ale	26800	28074	395	232
1441 Lerum	37092	39319	586	249
1442 Vårgårda	10896	11065	140	35
1443 Bollebygd	8179	8562	93	55
1444 Grästorp	5809	5641	47	2
1445 Essunga	5651	5494	-66	-8
1446 Karlsborg	6880	6757	-18	58
1447 Gullspång	5506	5185	-89	-36
1452 Tranemo	11742	11531	-62	-42
1460 Bengtsfors	10080	9550	-145	-38
1461 Mellerud	9623	8892	-15	-54
1462 Lilla Edet	12836	12829	-53	249
1463 Mark	33594	33753	100	-10
1465 Svenljunga	10405	10299	-25	60
1466 Herrljunga	9243	9274	-62	-8
1470 Vara	15961	15609	-47	52
1471 Götene	12959	13028	80	-64
1472 Tibro	10671	10754	90	81
1473 Töreboda	9368	8992	-102	-17
1480 Göteborg	489757	533271	4815	7182
1481 Mölndal	58938	61978	704	319
1482 Kungälv	38899	42109	196	356
1484 Lysekil	14631	14369	-26	-27
1485 Uddevalla	50507	53025	193	495
1486 Strömstad	11569	12480	62	185
1487 Vänersborg	37023	37369	72	401
1488 Trollhättan	53830	56573	528	824
1489 Alingsås	36481	38619	471	264
1490 Borås	100221	105995	896	1128
1491 Ulricehamn	22436	23211	55	196
1492 Åmål	12716	12229	-21	18
1493 Mariestad	23933	23870	38	131
1494 Lidköping	37526	38414	146	160
1495 Skara	18595	18580	17	299
1496 Skövde	50153	52859	173	647
1497 Hjo	8853	8805	4	-27
1498 Tidaholm	12653	12565	118	9
1499 Falköping	31240	31988	55	299
1715 Kil	11803	11810	-10	28
1730 Eda	8670	8426	69	-70
1737 Torsby	12946	12013	-14	-206
1760 Storfors	4526	4131	-16	-19
1761 Hammarö	14489	15136	115	75
1762 Munkfors	3936	3656	-59	14
1763 Forshaga	11466	11292	-49	-19
1764 Grums	9332	8925	-76	-14
1765 Årjäng	9821	9953	21	89
1766 Sunne	13591	13011	5	-91
1780 Karlstad	82878	87786	782	857
1781 Kristinehamn	23848	23949	-51	220
1782 Filipstad	10952	10563	-65	14

1783 Hagfors	13127	12071	-210	-99
1784 Arvika	26131	25817	-134	-12
1785 Säffle	15973	15276	-107	-32
1814 Lekeberg	7096	7289	15	-9
1860 Laxå	6046	5580	-90	28
1861 Hallsberg	15287	15267	-28	-16
1862 Degerfors	10014	9500	-79	23
1863 Hällefors	7539	6982	-88	-6
1864 Ljusnarsberg	5243	4875	-74	27
1880 Örebro	128977	140599	1244	1647
1881 Kumla	19643	20904	170	166
1882 Askersund	11470	11096	9	85
1883 Karlskoga	30159	29728	-26	97
1884 Nora	10482	10399	10	43
1885 Lindesberg	23074	23176	-154	197
1904 Skinnskatteberg	4752	4411	-9	19
1907 Surahammar	10109	9834	-87	-56
1960 Kungsör	8211	8175	-92	145
1961 Hallstahammar	15042	15524	87	178
1962 Norberg	5843	5608	-23	-22
1980 Västerås	132920	142131	986	1632
1981 Sala	21360	21769	-86	173
1982 Fagersta	12202	12872	-68	238
1983 Köping	24659	25237	13	383
1984 Arboga	13391	13493	11	140
2021 Vansbro	6983	6730	-78	-49
2023 Malung-Sälen	10518	10061	5	-117
2026 Gagnef	10080	10023	-51	11
2029 Leksand	15450	15157	10	11
2031 Rättvik	10884	10766	-2	-33
2034 Orsa	7026	6849	6	14
2039 Älvdalen	7419	7096	-26	-43
2061 Smedjebacken	10715	10691	-97	41
2062 Mora	20159	19998	-53	-84
2080 Falun	55267	56767	-7	335
2081 Borlänge	47399	50023	412	541
2082 Säter	10991	10873	2	22
2083 Hedemora	15380	15021	-114	-43
2084 Avesta	21963	21582	9	115
2085 Ludvika	25477	25712	-60	73
2101 Ockelbo	6038	5785	-13	-65
2104 Hofors	10091	9511	-106	-10
2121 Ovanåker	11816	11354	-57	-38
2132 Nordanstig	9810	9491	-37	-42
2161 Ljusdal	19243	18931	-141	51
2180 Gävle	92416	97236	211	1066
2181 Sandviken	36748	37250	58	161
2182 Söderhamn	26257	25442	-249	219
2183 Bollnäs	26278	26141	41	-17
2184 Hudiksvall	36956	36829	-48	8
2260 Ånge	10604	9548	-88	-91

2262 Timrå	17870	18062	123	65
2280 Härnösand	25080	24509	-147	111
2281 Sundsvall	94516	96978	472	291
2282 Kramfors	19816	18450	-291	-66
2283 Sollefteå	20849	19623	-127	-113
2284 Örnsköldsvik	55243	54986	300	-22
2303 Ragunda	5806	5458	10	-8
2305 Bräcke	7202	6559	10	-96
2309 Krokom	14270	14643	140	53
2313 Strömsund	12782	11984	-149	-154
2321 Åre	10021	10420	55	14
2326 Berg	7592	7160	-104	-55
2361 Härjedalen	10764	10281	-125	35
2380 Östersund	58583	59956	155	471
2401 Nordmaling	7426	7006	-44	-33
2403 Bjurholm	2541	2436	-12	15
2404 Vindeln	5665	5344	-87	-15
2409 Robertsfors	6996	6738	-70	21
2417 Norsjö	4437	4175	-29	3
2418 Malå	3348	3155	-73	-41
2421 Storuman	6432	5954	-75	-52
2422 Sorsele	2867	2595	-38	-78
2425 Dorotea	3069	2757	-13	-37
2460 Vännäs	8436	8583	24	61
2462 Vilhelmina	7280	6887	-47	-54
2463 Åsele	3271	2875	-51	-83
2480 Umeå	111235	118349	477	1055
2481 Lycksele	12612	12270	-89	-81
2482 Skellefteå	71966	71988	56	214
2505 Arvidsjaur	6791	6471	-23	4
2506 Arjeplog	3151	2980	-8	-74
2510 Jokkmokk	5491	5066	-43	-20
2513 Överkalix	3859	3436	-13	-61
2514 Kalix	17396	16387	-87	-131
2518 Övertorneå	5168	4709	-61	-63
2521 Pajala	6688	6299	-110	20
2523 Gällivare	18959	18339	-118	32
2560 Älvsbyn	8653	8168	-2	-32
2580 Luleå	73313	75383	562	478
2581 Piteå	40943	41278	70	200
2582 Boden	28002	27838	-174	240
2583 Haparanda	10214	9886	30	-18
2584 Kiruna	23258	23196	123	224

Folkmängd: Uppgifterna avser förhållandena den 31 december för valt/valda år enligt den regionala indelning som gäller den 1 januari året efter.

Folkökning: Folkökningen definieras som skillnaden mellan folkmängden vid årets början och årets slut.

Källa :Statistiska centralbyrån (SCB)

http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/

Sökväg: Befolkning/ Befolkningsstatistik/ Folkmängd/

Folkmängd efter region, civilstånd, ålder och kön, År 1968-2013.

Valda värden vid framställning av statisitktabell:

[Folkmängd och folkökning],[kommuner > välj alla],[2013 och 2006]

Folkmängd efter region och år		
	2006	2013
Riket	9113257	9644864

Källa :Statistiska centralbyrån (SCB)

http://www.scb.se/sv_/Hitta-statistik/

Sökväg: Befolkning/ Befolkningsstatistik/ Folkmängd/

Folkmängd efter region, civilstånd, ålder och kön, År 1968-2013.

Valda värden vid framställning av statisitktabell:

[Folkmängd],[Riket],[2013 och 2006]